

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ZADRUGAR

GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI

LETO XII.

20. decembra 1936

ŠTEV. 12

Razvoz živil na progo in odprema embalaže

Gosp. generalni direktor je z rešenjem GD br. 115595/36 odobril brezplačen razvoz življenjskih potrebščin odnosno embalaže s sedežev Nabavljalne zadruge na postaje in obratno na naslednji način:

Pošiljke se odpravljajo iz zadruge na progo oz. iz stanic v zadrugo s posebnimi spremnicami. Za vsako postajo se mora napisati posebna spremnica. Kot prejemnik se vpiše v spremnico zaupnik zadruge, ki bo obveščal člane o prispetju robe. Popratnice se niti ne prilože spremnici niti ne pritrdijo na pošiljke, temveč ostanejo v namembni postaji, ki jih hrani. V spremnicah se pa navedejo številke popratnic onih članov, katerim se pošiljajo pošiljke, odnosno ki vračajo posodje. Popratnice služijo le kontroliranju upravičenosti brezplačnega prevoza v uputni stanici.

Spremnice sestojijo iz 4 listov in kopirajo v vseh 4 delih. Prvi del obdrži odpošiljatelj (N. Z. odn. zaupnik), drugi del predajna stanica, tretji in četrti del spremljata pošiljko. Tretji del, na katerem potrdi prejemnik (zaupnik oz. Nabavljalna zadruga) prevzem pošiljke, ostane v uputni stanici, četrti del pa dobi prejemnik. Spremnice žigosa železnica radi evidenc na določenem mestu.

Prosimo šefe stanice in zaupnike, da v bodoče odpravljajo naše pošiljke na popisani način.

Parcele na prodaj

Naša zadruga ima v Devici M. v Polju pri Ljubljani na razpolago več parcel (6) v izmeri od 703 do 571 m² poceni od 16 do 14 Din za m².

Eventuelni kupci dobijo potrebna pojasnila v tajništvu zadruge na Masarykovi cesti št. 17.

Inventura in računski zaključek

Zaradi letne inventure so zaprte vse trgovine v Ljubljani in Mariboru: specerijske, dne 28. decembra; manufakturne, dne 28., 29. in 30. decembra.

Vse blago, ki se bo izdalo v trgovinah po inventuri, gre že na račun prihodnjega računskega leta 1937.

Zadružni krojači

V krog zadružnih krojačev v Ljubljani je sprejet tudi

g. Dovžan Ivan,

diplomirana krojačnica za dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81.

Nova železničarska zadruga

16. oktobra t.l. je bila ustanovljena nova nabavljalna zadruga železničarskih uslužbencev v Kraljevem, katere področje obsega proge od Kraljeva do Lapova, Stalača, Raške in Čačka. Za predsednika te zadruge je bil izbran svoječasn član naše uprave tov. Černeka Zmago.

Novi zadrugi, ki je sklenila ubirati razen deleža Din 200— mesečne garantne vloge po Din 10— (prvi dve leti ne bo izplačevala skonta) želimo najlepših uspehov!

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

ŠT. 12

LJUBLJANA, 20. DECEMBRA 1936

LETO XII

Japonec o združništvu

Gotovo nas bo zanimalo, kako gleda na sodobne probleme naše družbe, posebno pa na združništvo, človek iz daljne Japonske. Zato priobčujemo tostvarne nazore enega najvidnejših japonskih sociologov in združnikov — dr. Tojohike Kagave.

Dr. Tojohiko Kagava ima za seboj izredno življenjsko pot. Svoja mladostna leta je preživel v senci malenkostne tiranije, ki bi ga polagoma gotovo ugonobila, da ga ni tiral njegov neugnani in nezlomljivi duh kvišku, k izobrazbi in delu, k lepemu in dobremu. Neutrudljivo je deloval v najrazupitejših delih mesta Tokia, zvesto delil svoja skromna sredstva z najubožnejšimi in pomagal, kjerkoli je mogel. V vsem svojem življenjskem delu se nam prikazuje Kagava kot redki primer nesebičnosti in samozatajevanja. Nič ni čudnega, da se s tem svojim značajem navdušuje za krščanstvo in izraža prepričanje, da je združništvo, ki uči bratsko združevanje in enakost med ljudmi, praktični izraz Kristusovih nauk in edina pot, ki vodi v boljši družabni red.

Glede na združništvo je Kagava ob priliki XV. mednarodne združne šole (14. julija 1936) v Var Gardu na Švedskem razvijal naslednje misli:

V zvezi z združno idejo je zelo važno psihološko razglabljanje o gospodarskih vrednotah. Mnogi gospodarstveniki trde, da temeljijo gospodarski principi na materialistični osnovi in da velja to tudi za združne organizacije. Zakaj? Ker tudi mi, ko uveljavljamo združni princip v gospodarstvu, vodimo brigo za ohranitev življenja: skrbimo za hrano, obleko, stanovanje in delo. — Toda, če gremo globlje, vidimo: kadar imamo dovolj hrane, kadar smo preskrbljeni z obleko in stanovanjem, tedaj se oglašajo naši čuti in zahtevajo spremembe. O ko hoče novih predmetov, slik in oblik, uho melodij in kar je z njimi v zvezi (gramofon, radio, koncerti), nos dišav, okus raznih dražljajev (vino, sladkor, začimbe i. t. d.). Radi teh in podobnih zahtev naših čutov dobi gospodarstvo nov pogon in se razvija tako, da je tudi tem zahtevam ustrezno. Treba je torej ločiti med gospodarstvom, ki zasleduje cilj, zadostiti najosnovnejšim življenjskim materialnim potrebam (hrana, obleka, stanovanje), in med gospodarstvom, ki nastopi kot posledica pravkar opisanih človekovih

čutnih zahtev; Kagava pravi, da je treba ločiti med materialno in čutno ekonomiko. Prva se bavi z gospodarskimi vrednotami, ki so za življenje neobhodno potrebne, druga pa z vrednotami, ki za življenje niso absolutno potrebne, pospešujejo pa izmenjavo dobrin in dvigajo to življenje polagoma iz gole materialnosti v smeri k duhovnosti.

Na tretji stopnji gospodarstva, ki jo imenuje Kagava zavestno ekonomiko, gre razvoj to-le pot: Po izmenjavi blaga smo v stanju več proizvajati; z izumitvijo strojev in motorjev se vzpenjamo vedno višje in višje; naša pozornost se širi, odnosi do skupnosti postajajo močnejši. Vedno bolj prihajajo do izraza želje po izpopolnitvi: v znanju, umetnosti, kulturi.

Na teh temeljih se gradi zavestno gospodarstvo dalje. Nastajajo in se razvijajo novi poklici. Zato so nam potrebni izbor dela, socialni red in smotrenost. Tako stojimo pred različnimi vrednotami, ki v nobenem oziru ne temelje na materialnih osnovah, temveč imajo svoj psihološki izvor. Zato mora vladati med temi vrednotami in gospodarstvom soglasje, sicer morajo nastati krize in depresije.

Sodobni kapitalistični sistem se opira na princip prometa in zamenjave blaga. Toda ta sistem je tak, da se morajo opirati na isti princip tudi vrednote, kot delo, razvoj, izbor, socialni red in so od tega principa tudi obvladane. Prav to pa je zgrešeno, da bi obvladal tisti, ki stoji sredi sistema zamenjave, tudi vse drugo in delal, kar bi hotel.

Sistem zamenjave v produkciji je dobro organiziran, ni pa dobro organiziran konsument. Zato se producent in konsument ne moreta drug drugemu prilagoditi in je med njima stalno trenje. Kapitalizem že po svoji naravi izziva konflikte in krize, razen tega — oziroma prav zaradi tega — je največji zapravljevec socialne energije. Zato potrebujemo nov sistem kooperacije in koordinacije, da najdemo izhod iz tega strašnega zapravljanja in iz te grozne zmešnjave.

Delavski pokreti poudarjajo vrednost dela. Prav, vendar še problem ni rešen, če dvignemo delo na višjo stopnjo. Tudi ni nikakor potrebno, da se sedanji zamenjevalni (kapitalistično-trgovski) sistem popolnoma izloči; mora pa se izločiti iz njega vsako izkoriščevanje. To pa lahko dosežemo z zadrugami, ki jih je sedem vrst:

Za življenje — proizvajalne zadruge, za zamenjavo — tržne, za ekspanzijo — kreditne, za izbor dela — zadruge za vzajemno podporo, za red — zadruge za javne posle in končno za dosego smotra — konsumne zadruge.

Delovanje vseh teh zadrug je treba usmeriti k skupnemu cilju ter jih združiti in zliti v en sistem.

*

Poskušali smo podati misli dr. Kagave tako, da bi bile tudi našim čitateljem dostopne. V polni meri se nam to gotovo ni posrečilo, ker je že mišljenje in izraževanje orientaleca čisto drugačno kot zapadnega človeka.

Nekaj pa je jasno: da razumeva dr. Kagava bistvo združništva tako kot mi. Priznava njegove gospodarske in psihološke korenine, prepričan je, da le združništvo lahko zamenja današnji red; obseg njegovega možnega udejstvovanja pa razširja še na področja, ki jih mi dosedaj še nismo spravljali v zvezo z združništvom (zadruga za javne posle).

Ing. Mlakar Jakob, Kranj:

Pravi zadrugar kupuje v svoji zadrugi vse za gotovino

Združništvo državnih uslužbencev in upokojenecv postaja za nas državne nameščence z vsakim dnevom važnejša gospodarska ustanova, ker nas na eni strani ščiti pred izkoriščanjem drugih gospodarskih slojev, na drugi pa vztrajno išče pota in možnosti, da svoje članstvo čim bolj osvobodi težke gospodarske depresije sedanje dobe, kateri je morda državni uslužbenec moral doprinesiti največje žrtve.

Naše združništvo je rodila gospodarska nujnost. Večkratne redukcije prejemkov so državnemu uslužbencu do temeljev porušile ravnotežje med dohodki in izdatki in moral si je poiskati pota, da svoje gospodarstvo zopet uravnovesi. Ker ni mogel svojih potreb zmanjšati preko najnižje mere, skušal je doseči znižanje cen dobrin na ta način, da je organiziral skupno gospodarstvo čim večjega števila uslužbencev enega kraja s ciljem, da se izogne dragega trgovskega posredništva pri nabavi potrebščin in da se tudi drugače okoristi z ugodnostmi večjih kapitalov. Nastale so naše prve zadruga. Iz skromnih početkov so ugodni gospodarski uspehi in trajno naraščanje zaupanja v solidnost združnih gospodarstev in vera v še večji možen razmah gradili in gradili in končno zgradili današnjo stavbo združništva. Danes smemo s ponosom trditi, da naše zadruga predstavljajo že tako močne gospodarske ustanove, da njih vpliv sega tudi že preko mej njih gospodarskega udejstvovanja.

Napačno pa bi bilo, če bi se sedaj opajali z doseženimi uspehi. Nepo- bitno dejstvo, da je današnji uspeh v pretežni večini le plod dela in požrtvovalnosti malega žtevila zavednih zadrugarjev, nas naravnost sili k razmišljanju, koliko večje uspehe bi mogli doseči, če bi vsak zadrugar z enako požrtvovalnostjo prispeval svoje moči k skupnemu delu vsaj s tem, da bi izpolnjeval svoje zadrugarske dolžnosti. Mi po veliki večini pristo- pamo k našim zadrugam le, ker od njih pričakujemo raznih ugodnosti, ne da bi bilo treba za to kaj žrtvovati, ali pa celo mislimo, da je zadruga dolžna, da nam take ugodnosti nudi. Ne zavedamo se, da z vstopom v zadruga pristopamo le k organiziranemu skupnemu gospodarstvu in da je uspeh tega gospodarstva odvisen le od sodelovanja vsakega posameznega člana zadruga. Ne zavedamo se, da z vstopom v zadruga vstopamo isto-

časno v novo gospodarsko panogo, v trgovino, dočim smo do tedaj bili le potrošači in je vse trgovske posle brez vsakega našega sodelovanja mesto nas in za nas opravljal trgovec. Zadruga pa je naša lastna gospodarska ustanova in naša dolžnost je, da ji posvetimo vso pažnjo in sodelujemo z njo povsod, kjer je za dosego uspeha naše sodelovanje potrebno. Zadrugar, ki si po zadrugi skuša izboljšati svoje gospodarstvo, se mora zavedati, da uspeh zadruga vedno sloni na sodelovanju zadruginega članstva. Zadruga samo organizira skupno nabavo potrebščin, katero je preje posredoval za drag denar naš trgovec, in skuša čim plodnejše izrabiti koristi večjega kapitala in eventualne konjunktore, vse ostale posle pa mora prepuščati zavednosti in gospodarski razsodnosti svojega članstva.

Najvažnejša dolžnost sodelovanja zadrugarja pri organiziranem skupnem gospodarstvu je kupovanje vseh potrebščin v zadrugi. Zadruga mora nabavljene potrebščine prodati svojim članom, ker jih drugim prodajati ne more in ne sme, in mora jih prodati, ker je v tem zapopadeno njeno gospodarsko udejstvovanje. Zadrugar pa more blago kupovati na dva načina: da za blago takoj pri sprejemu dà odgovarjajočo vsoto denarja ali pa samo pravico do poznejšega prejema te vsote. V prvem primeru kupuje za gotovino, v drugem na kredit. S tem pa se javi novo vprašanje, ali je koristnejše za zadrugino gospodarstvo, da člani kupujejo za gotovino ali na kredit, odnosno le vprašanje, zakaj zadrugina vodstva vedno glasneje pozivljajo članstvo, naj svoje potrebščine kupujejo v zadrugi in za gotovino.

Ugotovili smo že, da zadruga predstavlja le skupno gospodarstvo večjega števila članstva, zgrajeno na vzajemnosti in medsebojni pomoči. Vsak uspeh zadruga je skupen uspeh vseh zadrugarjev, vsak neuspeh morajo utrpeti vsi zadrugarji. Tudi vsako neuspešno sodelovanje posameznega zadrugarja se beleži v skupen gospodarski račun vseh. Neizterljiv dolg enega zadrugarja vzajemno plačajo vsi ostali člani zadruga pri zmanjšanem povračilu — in oni, ki so svoje dolžnosti izvršili v najvišji meri, trpijo največ. Jasno je, da tako neuspešno gospodarsko sodelovanje mora porazno vplivati na osnovno idejo zadružništva, ki je zapopadeno v bistvu vzajemnega gospodarskega sodelovanja vseh članov, ker poruši vero in zaupanje v stvarnost vzajemnosti. A ne samo dejstva, temveč tudi možnosti, ki jih povleče s seboj vsako kreditno gospodarstvo zadruga s svojimi člani, porušijo zaupanje v temelj gospodarske solidnosti zadruga. Zato nujno sledi za vsakega zadrugarja, ki uvidi moč zadružnega gibanja in gospodarstva tudi v idejni zavesti članstva, da s svoje strani utrjuje zaupanje s tem, da svoje potrebščine kupuje v zadrugi za gotovino.

Na močni idejni sili vzajemne pomoči v zadružništvu zadruga skuša svoje članstvo čim bolj osvoboditi odvisnosti od drugih gospodarskih panog, ki to odvisnost vedno izrabljajo za svoje gospodarske koristi. Zadruga to dosega s tem, da svojim članom nudi ono isto posredovanje brezplačno in stroške posredovanja daje svojim članom v obliki letnega povračila ali

nižje cene potrebščin v svoji prodajalni. Zadruga bo ta svoj cilj dosegala tem bolj, čim bolj bo njeno članstvo podpiralo njeno delo, čim bolj bo vršilo svoje dolžnosti napram zadrugi. Vsakega zadrugarja mora trajno spremljati temeljna misel, da mu zadruga more nuditi le toliko koristi, kolikor odgovarjajo njegovemu sodelovanju pri skupnem gospodarstvu in kolikor on z izpolnjevanjem svojih zadrugarskih dolžnosti olajšuje delo zadruge in ji s tem nudi vse možnosti čim večjega gospodarskega razmaha. Ker pa je ta gospodarski uspeh zapopaden v glavnem v izrabi večjega in trajno razpoložljivega kapitala, je v lastnem gospodarskem interesu vsakega zadrugarja, da zadrugo podpira pri dosegu čim večjega prometa in ji ne zmanjšuje možnosti dobre gospodarske izrabe razpoložljivega kapitala s kreditnimi nakupi ali celo dvomljivimi terjatvami, to je, da v lastnem interesu svoje potrebščine kupuje samo v zadrugi in jih takoj tudi plača.

Tako najdemo, da je uspešno gospodarsko delo naših zadrug odvisno od idejne zavesti in gospodarsko-trgovske sposobnosti njenih članov, ki se prvenstveno javlja v uspešnem sodelovanju posameznega člana v skupnem združenem gospodarstvu. A pri tem se takoj javljajo ugovori: saj bi radi, toda ni mogoče, ko komaj zmoremo, da plačamo dolg iz knjižice za že pretekli mesec. Toda ta ugovor ne drži. Naše zadružništvo je v svojem delu za uravnoteženje gospodarstva svojih članov doseglo mnogokje že tako velike uspehe, da je svojim članom popolnoma odvzelo brigo za doseg vsakomesečnega prebitka dohodkov za poravnavo že obstoječih obveznosti in jim prepustilo le dolžnost uravnovešenja sedanjih dohodkov in izdatkov. Zadruga bodo stare obveznosti plačale same z garantnimi vlogami članov. To pa bo mogoče le, če bodo garantne vloge res mogle služiti svojemu namenu in se ne bodo trošile za poravnave novih obveznosti. Da pa bodo garantne vloge, morda združene s stalno štednjo, mogle doseči potrebno višino in v čim krajšem času, je treba zopet le, da vsak zadrugar točno in vestno vrši svoje zadrugarske dolžnosti in da se resno udeje v njenem gospodarstvu. Kdor pa trdi, da tudi tega ne zmora, naj ne vstopa v zadrugo, ker zadruga in njeno članstvo ne more sprejemati v svoj račun deficit njegovega gospodarstva. Zadruga je in mora biti le organizacija vzajemnega gospodarskega udejstvovanja, ne pa rednica svojega članstva. Ne more biti drugače.

(O garantnih vlogah, njih potrebi, gospodarskem pomenu in o uspešnih možnostih zbiranja bomo morda govorili kdaj pozneje.)

Na tem mestu ne bo odveč, ako naše članstvo opozorimo na neko dejstvo, katerega se največkrat niti ne zavedamo. Mi zadrugarji po veliki večini kupujemo na knjižice in plačujemo svoje potrebščine za pretekli mesec, dočim svoje plače sprejemamo za mesec naprej. Iz tega sledi, da smo v svojem gospodarstvu trajno v zaostanku za izdatke enega celega meseca. To zlo se pokaže najbolj, če kaki nepredvideni dogodki (bolezen, premestitev) zahtevajo izpremembo v rednem gospodarstvu in se pred

nami pojavi vprašanje, ali plačati zaostanek ali kriti tekoče izdatke. In jasno je — zadruga naj počaka, saj je zato tu, da nam v sili pomaga. Toda to je laž, s katero se zagovarjamo pred zadrugo radi slabe in brezmiselne organizacije lastnega gospodarstva, katero smo vodili od onega dne, ko smo prvič sklenili plačati svoje potrebščine na koncu meseca. To je krivica napram zadrugi, katero smo itak že trajno obremenjevali z brezobrestnim kreditom enomesečnega nakupa, in še večja krivica, če je bila finančno slabša zadruga prisiljena najeti obrestovano posojilo in tudi nezadružno in netovariško napram ostalim vestnim zadrugarjem, ki morajo prevzeti v svoj račun neuspeh slabega gospodarstva svojega sozadrugarja in morda celo riziko poznejšega neplačila. To zlo je največje od vseh, ki ovirajo razvoj našega združništva in večjih vidnih uspehov na gospodarstvo naših članov. Zato naj vsak zadrugar vidi, da je koristen zanj in za njegovo zadrugo vsak poizkus njegove zadruge (razne oblike stalne štednje), da mu pomaga ali ga celo prisili (obvezna stalna štednja, obvezne garantne vloge i. t. d.) k prehodu na kupovanje za gotovino in da je sebi in svojim sozadrugarjem in svoji zadrugi dolžan, da jo z vsemi močmi pri tem podpira.

Če smo s tem zbrali glavna dejstva, ki morajo vsakega zadrugarja v njegovem lastnem interesu navajati k temu, da kupuje v zadrugi za gotovino, ali da čimprej preide h kupovanju za gotovino, smo s stališča zadruge rekli samo, da je za zadrugo kupovanje za gotovino velikega gospodarskega pomena, ker je zadrugi s tem zajamčeno solidno gospodarstvo in povečanje gospodarskega razmaha v vsestransko korist njenega članstva. Najširša utemeljitev te trditve ni težka.

Vsaka panoga splošnega gospodarstva za svoje udejstvovanje potrebuje kapital, in to velja še prav posebno za trgovska podjetja. Zadrugin kapital tvorijo deleži članov (in pozneje rezervna glavnica in dohodki raznih štedenj). Delež znaša 100 Din. Za ta znesek pa se zadrugar mesečno zadolži vsaj v trikratnem iznosu in za presežek se zadruga mora zadolžiti in za zadolžitev plačevati visoke obresti. Če pa bi zadrugar kupoval za gotovino, se potrebno posojilo zmanjša in kaj kmalu ga krije predpisani rezervni sklad. Taka zadruga bo kaj skoro res imela velik razpoložljiv kapital in se bo uspešno poslužila vseh njegovih ugodnosti pri izločitvi dragega trgovskega posredništva, pri izrabi popustov večjih nabavk in takojšnjega plačila. Uspeh njenega poslovanja bo večji in vidnejši, letna povračila bodo narasla, zaupanje in vera članstva v moč zadružne ideje bo narasla in solidnost gospodarstva bo brezmejna. Taka zadruga se bo mogla stvarno in močno uveljavljati pri podpiranju svojega članstva v stremljenju po uravnovešenju njih lastnega gospodarstva tudi v najtežjih časih. Vsak zadrugar se mora zavedati, da ima vsako kreditiranje tendenco zvišanja cen potrebščin in zmanjšanje gospodarskega uspeha, kar oboje gre nesorazmerno in krivično razdeljeno v breme zadruginega članstva.

Na drugi strani kupovanje za gotovino zadrugi jamči za dovoljni stalni dotok denarnih sredstev, kar ji omogoča v vsakem trenutku gospodarsko izrabiti tudi razne konjunktore v trgovini, bodisi da izhajajo iz gospodarskih ali špekulativnih vzrokov. Zadruga je trgovsko podjetje in mora v interesu svojega članstva izrabiti vsako dano možnost, ki ji nudi gospodarski uspeh, le da je možnost stvarna.

Oba navedenega razloga, to je izkoriščanje ugodnosti velikega kapitala za večje nabavke neposredno od proizvodnje ali pri slučajnostnih ugodnih ponudbah pri takojšnjem plačilu, sta temelja vsega uspeha zadruginega podjetja. Tem večji bo uspeh, čim bolj bo zadrugi dana možnost, svobodnega razmaha, čim manj ovir bo zadela pri svojih članih. In da to res more doseči, je zadruga dolžna, da od vsakega zavednega člana zahteva, da kupuje svoje potrebščine v zadrugi za gotovino, da tako postane neodvisna od pomanjkanja obratne glavnice in da se v svojem gospodarstvu osamosvoji od gospodarstva svojega članstva.

Imamo pa zadruge, ki so že skoro dosegle to visoko gospodarsko stopnjo, druge pa ji slede s hitrim in sigurnim korakom. Ne sme pa se nam zdeti čudno, da ravno iz teh zadrug najmočneje doni klic, da pravi zadrugar mora v zadrugi kupovati za gotovino. Ta klic se poraja iz globokega prepričanja, da je dosežene uspehe možno še dalje razširiti na vse druge gospodarske panoge, v katerih se zadrugar nahaja v gospodarski odvisnosti od drugih ljudi. Sem spadajo problemi samoproizvodnje, raznih stavbnih akcij, kreditnih akcij, zavarovanja i. t. d. A tudi že iz navedenega mora za vsakega zadrugarja, ki zna gospodarsko misliti, veljati osnovno geslo: dober zadrugar vse svoje potrebščine nabavlja v svoji zadrugi in jih takoj plača!*

E. J.:

O zavarovalstvu

Zavarovalstvo ima v vseh državah važno gospodarsko in tudi socialno vlogo. Vedno bolj se zato pojavlja zahteva po popolni socializaciji te panoge narodnega gospodarstva. V naši državi smo to vprašanje do danes zanemarjali. Naša javnost, se je vznemirila šele, ko je prišla katastrofa zavarovalnice »Feniks«. S tem pojavom se je vendarle pomaknilo tudi pri nas z mrtve točke vprašanje zakonite ureditve kontrole nad poslovanjem družb, ki se pečajo s posli privatnega, zlasti življenjskega zavarovanja.

V vrstah državnih nameščencev naše države je obrnilo pozornost na zavarovalstvo razen že zgoraj omenjena katastrofa, tudi v veliki meri življenjsko zavarovanje, ki ga je pred dobrim letom uvedla naša Zveza nabavljajlnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu za svoje člane in

* Ta članek smo prejeli od avtorja kot odgovor na našo v Zadružni šoli razpisano temo. — Glej tudi današnji Zadružni vestnik! (Op. uredništva.)

njih svojce. Zato je velike važnosti, da se seznanimo поблиže z vsem, kar je v zvezi z zavarovalstvom, v prvi vrsti z zakonodajo in z zaščito, ki jo uživa danes zavarovanec.

Zavarovalna zakonodaja se loči v dva dela, in sicer v javnopravni in zasebnopravni. Javnopravni del urejuje odnose zavarovalnic do javne uprave, zlasti vprašanje koncesije za delovanje zavarovalnic ter nadzor državne oblasti nad njim. Zavarovalna zakonodaja zasebnopravnega značaja pa urejuje zasebnopravne odnose med zavarovanci in zavarovalnicami, ki nastanejo na podlagi sklenjene zavarovalne pogodbe.

Načelo dobre zavarovalne zakonodaje mora biti popolna zaščita zavarovancev. Na podlagi zavarovalne pogodbe se zavezuje zavarovanec plačevati premijo, da bo prejel od zavarovalnice pri nastopu zavarovalnega primera odškodnino za nastalo škodo, za primer smrti ali za druge določene primere. Zavarovalna zakonodaja mora skrbeti za to, da ostane zavarovalnica v takem položaju, da more vsak trenutek vršiti svojo nalogo, to je, da izplača takoj in pošteno dogovorjeno odškodnino. Zavarovalna zakonodaja mora zlasti določiti, kdo in pod kakšnimi pogoji sme vršiti zavarovalne posle.

V naši državi nimamo enotne zavarovalne zakonodaje. V Sloveniji in Dalmaciji je v veljavi še stara avstrijska zakonodaja. Avstrijski zakon o zavarovalni pogodbi z dne 23. decembra 1917 ureja zasebnopravne odnose med zavarovanci in zavarovalnicami, zavarovalni regulativ z dne 5. marca 1896 pa ureja javnopravne odnose med državo in zavarovalnicami.

V ostalih delih naše države ne obstojajo nobene zakonite določbe glede ureditve javnopravnega vprašanja med državno upravo in zavarovalnicami. V srbskem državljanskem zakoniku in v hrvatsko-madžarskem trgovinskem zakonu iz leta 1875., ki je še v veljavi na ozemlju bivše Hrvatske in Slavonije, v Vojvodini, Bački, Baranji in Banatu, se nahajajo le določbe, ki urejajo zasebnopravno razmerje med zavarovanci in zavarovalnicami. Te določbe so tako zelo pomanjkljive, da nikakor ne ustrezajo potrebam modernega zakona o zavarovanju. Črnogorski imovinski zakon pa popolnoma molči o zavarovalni pogodbi.

Ker nedostajajo zakoniti predpisi, obstoječi pa si deloma nasprotujejo, je postala v naši državi težnja po enotni zavarovalni zakonodaji zelo velika. Nastaja torej vprašanje, kakšen naj bo zakon o zavarovanju.

Že uvodoma smo povedali, da je posvečati zavarovanju veliko pažnjo zaradi važne vloge, ki jo vrši na gospodarskem in socialnem polju vsakega naroda. Razumljivo je, da so posamezne države skušale urediti zavarovalno zakonodajo tako, da bi nudila zavarovancem popolno zaščito njihovih bodočih zahtevkov. Izgradba zavarovanja samega to nujno zahteva. Pri zavarovanju zavarovanec ne dobi protivrednosti takoj pri sklepu zavarovalne pogodbe, kar se pri običajnih kupnih pogodbah dogaja, temveč se zavarovalnica le zaveže, da bo ob plačilu premij izplačala dogovorjeno odškodnino, čim nastopi zavarovalni primer. Zavarovanec mora torej

zavarovalnici zaupati, da bo od nje prejel to dogovorjeno odškodnino ter da ne bo varan ali oškodovan. Zavarovanje sloni tedaj na zaupanju, ki mora biti trdno in neomajno. Da si tako zaupanje ohrani, mora državna oblast skrbeti za nadzor nad zavarovalnicami.

V ta namen je zahtevati zlasti zakonito minimiranje premij, ker je ubiranje zadostnih premij glavni pogoj za tako poslovanje, da bodo zavarovanci popolnoma varni za svoje bodoče odškodninske zahtevke. Vsled podtarifiranja je v naši državi propadlo pet, sicer malih zavarovalnih podjetij, ki so pa vendar povzročila zavarovancem občutno škodo. Ogromno škodo so utrpeli zavarovanci pri nas in po ostalem svetu pri polomu svetovne zavarovalne družbe Feniks, ki je bil predvsem posledica podtarifiranja in v zavarovanju nedopustnih spekulacij. Podtarifiranje mora prej ali slej dovesti zavarovalnico v tak finančni položaj, da ne bo mogla izpolniti svojih, nasproti zavarovancem prevzetih obveznosti. Minimiranje premij se mora torej zakonito urediti. Tu je treba prav izrecno poudariti, da se premijski stavki ne morejo računati po tržnih cenah in da so od teh cen popolnoma neodvisni. Višina premijskih stavek se sme določati samo od pogostnosti in obsega škode. Dogodi se, da tržne cene padajo, a nasprotno škode rastejo, kar se zlasti opazi v dobi gospodarske krize. Radi tega ni mogoča nobena dopustna konkurenca, ker mora ona zavarovalnica, ki gre pod minimalno premijo, propasti.

Zaščita zavarovancev nadalje zahteva, da zavarovalnice ubrane zadostne premije nalagajo v premijske rezerve v oni višini in na tak način, da so vedno v finančnem stanju, točno in pošteno izpolnjevati svoje obveze do zavarovancev. Premijske rezerve morajo biti seveda popolnoma varno naložene. V ta namen mora voditi državna oblast premijski register, v katerega se morajo vpisati vse vrednosti, ki služijo za pokritje premijskih rezerv. V premijski register vpisane vrednosti morajo ostati v naši državi.

Nadalje morajo biti zavarovalne pogodbe obvezne za obe stranki skozi vso dogovorjeno dobo. V Sloveniji in Dalmaciji sicer že obstoja taka zakonska določba, ne poznajo je pa ostali deli naše države. Tako stanje gotovo ni v interesu zavarovancev.

Storiti je treba vse, da se zaupanje zavarovancev do zavarovalnic ohrani v polni meri. Da se to doseže, morajo zavarovalnice o svojem delovanju izdajati letne bilance, iz katerih je tudi razvidna višina in naložba premijskih rezerv glede vseh onih poslov, ki se sklenejo na ozemlju naše države. Uvesti je treba tudi zakonito državno nadzorstvo nad zavarovalnicami, ker to zahteva popolna zaščita zavarovancev. Državni nadzor naj vrše strokovnjaki, ki morajo biti tudi poštenjaki, da jih mamljivi cvenk denarja nikoli ne bo zvalil s prave poti.

Z našega državnega nameščenca je največjega pomena, da se seznanijo z vsem, kar je z zavarovalstvom v zvezi, in to iz razloga, ker je povečini član te ali druge zadruga, včlanjene v Zvezi nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu. S tem, da je zveza uvedla novo stroko, to je

zavarovalstvo, v področje svojega delovanja, je zainteresiran tudi zadrugar kot zavarovanec in kot soodločujoči činitelj na izgradbi naše zadružno zavarovalnice.

Zadružno zavarovanje nudi možnost nedoglednih uspehov, ako je to zavarovanje zgrajeno na zdravi, solidni in pošteni podlagi. Kot primer navajamo bratsko sosedno državo Bolgarijo, ali Anglijo s svojo zadružno zavarovalnico z aktivami od 21 milijonov funtov šterlingov, dalje Belgijo, ki ima v zadružni zavarovalnici (La Prévoyance Sociale) preko 650.000 zavarovancev, tako da je pri nji zavarovan vsak 13. Belgijec in znašajo premijska vplačila preko 45 milijonov frankov.

Za danes samo toliko o tem vprašanju.*

G O S P O D A R S T V O

J. L.:

Borbe v gospodarstvu

Zgodovina beleži nebroj perturbacij. Obeležja, vzroki in povodi so dokaj različni. Od početka pa do danes vlada v naravi vrenje, ljudstva tekmujejo med seboj, vse življenje nam predstavlja ogromen boj za obstanek. V naravi vse živi na račun drugega, se ubija med seboj in uničuje. Zgodovino človeštva stalno spremljajo neprestani boji in silne vojne. V številnih primerih so tvorila različna verstva gonilno in idejno silo za vojne pohode, pozneje so izzvali narodnostni pokreti silne zapletljaje, v starem in deloma v srednjem veku so diktirale strastne sovražnosti povečini osebne ambicije vladarjev, vojskovodij, tiranov i. t. d. Poudariti pa je treba pri tem, da leži pravo jedro in globlja osnova teh neprestanih sporov in ogromnih razlik v mišljenju celih narodov in držav že od nekdanj predvsem v želji, ustvariti in osigurati si čimboljše, trajnejše in ugodnejše življenjske pogoje.

20. stoletje označujemo kaj radi kot prosvitljeno. Vsestranski napredek skoro na vseh področjih pred vsem na polju tehnike skoro v polni meri opravičuje ta pridevek. Zdi se, da so človeški duh, njegova moč in volja vseskozi zmagoviti nad vsem, kar se je nekdanj smatralo za nepremagljivo. V svoji vedno naprej stremeči neugnanosti si je človek ukrotil divjo zver in si jo podredil svojim namenom, osvojil si je v veliki meri širne oceanske in zračne poti, si utrl pot v zemeljska žrela in globine, skratka: zavo-

* Osnutki za enotno zavarovalno zakonodajo in za nadzorstvo nad zavarovalnicami se pri nas izdelujejo in predlagajo že od l. 1929. Odlašanje nam je prineslo afero »Feniksa« in ca. 200.000 Din škode. V drugih državah so se pobrigali pravočasno in zabranili podtarifiranje. — Pozdravljamo, da so načeli naši člani tudi to vprašanje, ki mora zanimati vse železničarje. — Op. uredništva.

jeval si je, odnosno izgleda, da si bo skoro zavojeval vso prirodo, vse njene vidne in nevidne sile. Stopnja kulture se večja, nikdar zasanjanih modernih iznajdb je vedno več in več, toda kultura duše in srca, kultura pravice in ljubezni do svojega bližnjega, do sočloveka, brata, ta kultura še dolgo ni na višku. Sam sebe človek ne zna obvladati. Egoizem obvladuje svetovje in boji za gospodarske koristi bodo preplavljali bodočnost, kakor se je to dogajalo v preteklosti in se dogaja danes. »Sveta aliansa« ni rodila trajnih uspehov in pri toliko opevanem »Društvu narodov« si moramo pri vsem optimizmu siloma trgati kopreno raz oči. Teoretiki in idealisti se pri vseh narodih trudijo rešiti svetovne spore in probleme na miren način, toda po ogromni večini ostajajo osamljeni — egoizem gre svojo krivično, nebratsko pot. Človeštvo rešuje gospodarska vprašanja le prerado s silo in pretakanjem krvi. Gospodarska vprašanja so najvažnejša vprašanja bodočnosti, le bojimo se, da bodo reševale ta vprašanja — gospodarske vojne, bodisi s topovi, tanki in bombniki, bodisi z zaščitnimi carinami, kitajskimi zidovi avtarkije, podzemskimi trezori zlatih palic, ali pa hkratu s sredstvi prve in druge vrste.

Po taki analizi nam narekuje logika, da moramo biti gospodarsko do možne popolnosti usposobljeni, da ta silen, nevaren val čim bolje odbijemo, da si omogočimo znosljiv gospodarski obstoj zase in zanamce. V činjenici, kakor smo gospodarsko pripravljeni, pa leži jedro in osnova uspešne obrambe za nas vse.

Zgodovina — tudi najnovejša — nas nazorno poučuje, da kope zlata same po sebi še ne rešujejo vseh gospodarskih težav. Denar pomeni za posamezno državo le toliko, kolikršno vrednost predstavlja vse razpoložljivo blago dotične države. Če je količina zlata obilna, količina blaga pa mala, je vrednost blaga večja, nastopi draginja, zlato pa izgublja na vrednosti. Prejemki uslužbenstva niso več v primernem razmerju s ceno življenjskih potrebščin, v posledici se pojavlja prezadolžitev, revščina, izkoriščanje in korupcija. Nedvomno je na drugi strani, da je to uslužbenstvo v pravu, da se bori za znosnost svoje življenjske eksistence. Ne moremo nikomur negirati pravice do življenja, skromne obleke in prehrane, celo pa že ne, če je to mali človek lastne zemlje, ki jo z vsem zanosom ljubi in spoštuje. Zadovoljne družine so zajamčeno dobre celice vsega državnega življenja.

Ko je bila za časa Napoleonovih vojn zaradi zaprtja evropskega kontinenta napram Angliji blokada v škodo Napoleona strta in proglašena v smislu liberalnega sistema takozvana »svobodna« trgovina s »svobodno« konkurenco, je kapitalistična industrija delala s polno paro, zašla v na dprodukcijo, rodila bankrote in brezposelnost. Isto se v novejši dobi zopet ponavlja. Kapitalist teži za čimvečjim profitom, — to je njegova gonilna sila — zaradi izkoriščanja pa je pri »svobodni« konkurenci največ trpel in še največ trpi srednji in mali človek, predvsem delavec. Med svetovno vojno je tehnika silno napredovala in ko je v tej vojni, ki je bila

predvsem gospodarska, zopet zmagal kapitalizem, se je rodilo verižništvo z vsemi svojimi slabimi posledicami. Povojna doba je zahtevala popravo strašnih posledic svetovnega klanja, obnoviti je bilo treba opustošene pokrajine in izstradana ljudstva nasititi. Pojavila se je konjunktura, ki je izzvala ogromno produkcijo. Ta produkcija pa je bila znatno večja od konsuma in nastala je kriza, na kateri težko bolehamo že pet let, ki jo skušamo z vsemi mogočimi recepti pregnati, pa jo vendar še danes zelo močno občutimo. Svetovna vojna se je prenesla na gospodarsko področje, kjer divja še strašnejše kakor na bojnem polju. Zopet se pojavlja stara šola merkantilizma in sistem avtarkije, kljub vsem razorožitvenim konferencam se zopet stopnjuje neznosno in ubijajoče oboroževanje, zopet se poživlja propaganda za pomnožitev prebivalstva. Nič novega pod soncem! Države in kontinenti se bore za gospodarsko premoč. Nastopajo dumpingi, kjer si more tujec nabaviti blago cenejše kot domačin. Znana sta predvsem ruski in japonski dumping. Japonska ga je omogočila z rešitvijo socialnega vprašanja na ta način, da je znižala življenjski standard delavstva na minimalno, Rusija pa forsira stahanovstvo do skrajnih možnih mej. Eden glavnih ciljev gospodarskega boja je vsekakor priboriti si premoč nad sirovinami odnošno, da jih spravi čimveč v svojo posest. Načelo pravice in ljubezni ima tu povsem podrejeno vlogo, načelo moči, zvijače in pesti triumfira tudi v današnjih časih. Bije se strasten in oster boj za prevozna pota, za petrolejske vrelce, za posest rudnikov i. t. d. Ustvarja se umetno padanje valut, s čimer se seveda zmanjšuje gospodarska odpornost, posredno pa tudi politična in vojaška moč konkurentov. S pretkanimi zvijačami pri zelenih mizah diplomacije se rodijo protektorati in interesne sfere. Bijejo se strastni boji diplomatov in armad za čimvečjo kolonialno posest. Ves svet je razdeljen na velike in male države, na več vredne in manj vredne narode, odloča pa spretnost, zvijača, gospodarska odpornost, politična in vojaška pest. Države, ki so preobljudene, iščejo za svoje ljudi v tujih deželah novega prostora pod soncem in izpodrivajo manj odporne narode s silo in diplomatskim potom. Najnovejši dokaz smo doživeli v nedavno zaključeni vojni med Italijo in Abesinijo.

Za uravnavanje svetovnega gospodarskega ravnotežja postoji vse polno nasvetov, teorij in celo sistemov. Bistvena razlika je v tem, da si gospodarsko močni narodi zamišljajo način te ureditve po neizprosni smernicah »svetega« egoizma, gospodarsko slabi, manj odporni narodi pa želijo pravične ureditve zase in za druge, upoštevajoč pri tem vse moderne socialne pridobitve. Veljati mora načelo: če priznavamo lastnino, ne smemo škodovati svojemu bližnjemu. Kapital naj bo le sredstvo in orodje, nikakor pa ne gospodar sveta, že celo pa ne tako neomejen gospodar, da bi bil človek njegov brezpravni in zatirani suženj.

Pojavlja se vedno znova kardinalna zahteva v gospodarstvu: nujno je treba regulirati in uravnovesiti proizvodnjo in

potrošnjo. Izrabljanju in izkoriščanju potrošača je treba napraviti energičen konec. Danes odločajo o svetovnih cenah trusti in karteli, konkurenca je neznosna in za slabejšega, gospodarsko manj odpornega naravnost pogubna, veliki kapital pa s svojo dobro organizacijo triumfira. Pri pravilni regulaciji proizvodnje pa je uničujoča gospodarska konkurenca izločena, avtomatična potrošnja zagotovljena brez rizika, mase delavstva pa zadobijo možnost sigurnosti, trajne zaposlitve in poštenega plačila. Potrebna je dovršena organizacija pravilne razdelitve, kar velja tudi v pogledu dela in brezposelnosti. Saj vemc, da je v nekaterih krajih naše države perutnina, žito i. t. d. skoro zastonj, drugje pa vlada druginja in lakota.

Polje gospodarskega udejstvovanja je potrebno čimbolj razširiti. Svetovno skupno gospodarstvo je ideal, odpreti se morajo pota za pravilno in pravično izmenjavo blaga, za pravično določevanje cen za blago in za delo. Bremena bodo odpadla odnosno se znosno in sorazmerno porazdelila, gospodarska kriza bo zmanjšana in ublažena.

Gospodarski nazor kapitalista je enostransko, individualistično in egoistično usmerjen in napram malemu človeku izrazito krivičen. Njegova teorija in praksa ne zadovoljuje interesov splošnosti, niti v gospodarskem še veliko manj pa v socialnem pogledu.

Izkoriščani mali človek si je v samoobrambi in v neodvzemljivi pravici do znosnega življenja ustvaril novo, pravičnejše gospodarsko torišče. Zadružništvo se je v novejši dobi razvilo v svetovni gospodarski pokret, iz dneva v dan postaja jačje, za srednje in male, za tlačene in izkoriščane postaja pravi evangelij. O osnovah in smernicah zadružništva smo že mnogo pisali in bomo še pisali ob drugi priliki. Za sedaj poudarjamo le, da leži le v pravem ročdelskem zadružništvu, v njegovi samopomoči, pravična gospodarska in socialna osamosvojitve, naša pravičnejša in boljša bodočnost.

L. P.:

Razvrednotenje denarja

(Konec.)

S svetovno vojno se začenja v denarstvu preobrat, ki mu še danes ni moči predvidevati končne rešitve. Svetovna vojna je stabilnost denarja podrla, države so takoj ukinile zlato valuto in zlasti prepovedale prosti izvoz zlata. Tudi zamenjava bankovcev za odgovarjajočo vrednost v zlatu je prenehala. Preko zlatega kritja, ki ga je zakon predvideval, so države izdajale ogromno količino bankovcev. Bile so to inflacije v največjem obsegu. Čim se je vojna končala, so se posledice takoj pokazale. Denar posameznih in zlasti premaganih držav je bil skoro brez vrednosti in cene blaga so visoko narastle. Devalvacija, ki je sedaj sledila, zato v bistvu ni

pomenila nikakega razvrednotenja denarja, temveč je pomenila le ugotovitev dejstva, da je denar vreden le toliko in toliko z ozirom na dano zlato kritje. Zato je treba dobro razlikovati to bistveno razliko med devalvacijo po svetovni vojni in med devalvacijo zadnjih let, ki je dejansko samo povzročila zmanjšanje vrednosti denarja. Mesto te zgolj formalne ugotovitve razvrednotenja denarja, so nekatere države začele voditi po svetovni vojni deflacijsko politiko ter so hotele dobiti predvojno zlato pariteto denarja na ta način, da so jemale iz prometa bankovce ter se na ta način približevale stari vrednosti. Vendar deflacija v nobeni državi ni v celoti uspela.

Posledica svetovne vojne pa je tudi splošna gospodarska kriza, ki še danes poseza v temeljne zgradbe posameznih narodnih gospodarstev. Vsled večletnega zastoja za časa vojne se je produkcija v vseh panogah prekomerno dvignila. Svoj delež je še doprinesla zelo napredujoča tehnika in končno gospodarski sistem sam. Države so postavile visoke uvozne carine in uvedle uvozne kontingente v namenu, da ščitijo domačo produkcijo ter da vzdrže cene domačemu blagu. Vrednost denarja posameznih držav se je jasno izražala na svetovnem trgu. Države z denarjem visoke vrednosti s svojim blagom niso mogle na svetovni trg. Nastal je zastoj v produkciji, brezposelnost in revščina, ki je povzročila velike socialne motnje v posameznih državah. V razmerju z denarjem ostalih držav sta bila zlasti prekomerno vredna angleški funt in ameriški dolar. Anglija je zato leta 1931. sklenila, da zniža vrednost funta in s tem omogoči svojemu blagu na svetovni trg. Znižala je funtu odgovarjajočo vrednost v zlatu ter opustila zlato valuto. Določila je sicer novo zlato razmerje, vendar le-tega ni fiksirala, temveč je pustila možnost ponovne devalvacije. S tem da je Anglija funt devalvirala, se je njeno zlato kritje pomnožilo; ta zlati dobiček je nato država vnovčila odnosno valorizirala ter je dala v promet nove bankovce, dovolila nove kredite in investirala denar za javna dela; dvignila je nadalje na novo domačo produkcijo ter odprla domačemu blagu možnost konkurence na svetovnem trgu. Kupna moč funta na zunanjem trgu je sicer postala z devalvacijo manjša, vsled česar so se cene uvoženega blaga zvišale. Anglija je s tem otvorila fazo premišljenih in načrtnih devalvacij, ki jim še danes ni konca. Valute držav, ki so bile vezane na funt, so morale slediti. Države namreč, ki vežejo svojo valuto na kako drugo valuto in imajo kot kritje svoji valuti razen zlate zaloge navadno tudi še devize te tuje valute, s katerimi plačujejo in obračunavajo mednarodne obveznosti, so izgubile z devalvacijo funta predpisano kritje svojih bankovcev. Ker pa je Anglija istočasno tudi opustila zlato valuto, njene devize, ki so jih imele druge države, niso več predstavljale zlata, zaradi česar so morale tudi te države izvršiti devalvacijo odnosno opustiti zlato valuto, ker niso mogle prenesti takega zmanjšanja kritja svojega denarja. Po našem zakonu o denarju iz leta 1931. je na pr. predpisano 35% kritje bankovcev, in sicer 25% v zlatu, 10% v devizah, ki so vsak čas zamenljive za zlato. Če bi bila

torej naša država vezana na funt in imela vseh teh 10% predpisanega kritja v devizah v funtih, je nujno da bi morala tudi ona devalvirati in opustiti zlato valuto.

Vsled vezanosti na angleški funt so zato leta 1931. devalvirale svoj denar še Portugalska, Švedska, Norveška, Danska, Finska, dalje tudi Japonska, Avstrija in Madžarska. Leta 1932. je devalvirala svoj denar Grčija, leta 1933. ameriški dolar, kasneje pa so še sledile Italija, Češko-slovaška in Belgija. Naša država še ni devalvirala potem, ko je stabilizirala svoj denar z zakonom leta 1931; opustila pa je dejansko zlato valuto, ko je jeseni 1931. izdala prve devizne predpise, po katerih je določila, da ne izplačuje več na račun vseh domačih menic odgovarjajočo zlato vrednost. S tem je skušala omejiti uvoz na eni strani, na drugi strani pa tudi zavarovati zlato, da ne bi preveč odtekalo preko mej, ker so bile obveznosti napram inozemstvu vsled naših vnanjih kreditov in vsled uvoza velike.

Ostal je še zlati blok Francije, Švice in Nizozemske, ki se je upiral devalvaciji svojega denarja do zadnjega časa. Francija je imela in ima tudi še danes izmed evropskih držav največjo zalogo zlata, s pomočjo katere je držala zlato pariteto svojega denarja, z uvoznimi carinami in kontingenti pa je čuvala svojo produkcijo in cene. Na ta način je svetovno krizo za nekaj časa zavrnila, vendar pa je ta podvojeno začela pritiskati v zadnjem času, zlasti potem, ko sta Anglija in Amerika devalvirali svoj denar. Francosko blago ni moglo na svetovni trg, vsled česar se je kupičilo doma, ustavilo produkcijo in povzročilo brezposelnosti ter socialne perturbacije. Končno se je morala tudi Francija odločiti, da frank devalvira. Ker sta bili vezani na francoski frank v okvirju zlatega bloka tudi Švica in Nizozemska, sta ji sledili tudi ti dve državi. S tem pa še ni bilo konca. Svoj denar je devalvirala še Češko-slovaška in Italija.

Preden je Francija devalvirala frank je sklenila z Ameriko in Anglijo valutni dogovor, po katerem sta se slednji dve državi obvezali, da ne bosta devalvirali svojih valut radi devalvacije franka. Ako bi namreč po razvrednotenju franka devalvirala ponovno še dolar in angleški funt, razvrednotenje franka ne bi imelo zaželjenega učinka.

V nizu navedenih devalvacij je treba ločiti dve skupini držav: 1. Francijo, Švico in Nizozemsko in 2. Čehoslovaško, Italijo ter Rumunijo. Francijo so prisilile k devalvaciji notranje gospodarske prilike; ona kot začetnica pa je potegnila nujno za seboj Švico in Nizozemsko, ki sta bili vezani na francoski frank. Z devalvacijo v teh državah pa je postala ogrožena trgovina Češko-slovaške in Italije. Češko-slovaška industrija ima razmerna veliko francoskih odjemalcev in čim je padel frank, je s tem v istem razmerju napram njemu poskočila češko-slovaška krona, vsled česar je postalo francoskim odjemalcem češko-slovaško blago predrago. Da svojemu blagu omogoči na francoski trg, je Češko-slovaška sklenila devalvacijo krone, in sicer za 16²³%. Enako je bilo z italijanskim blagom. Razen

tega sta Francija in Italija tujsko-prometno najbolj obiskani državi. Dokler je bil francoski frank visok, so se tujei zatekali v Italijo, kjer so s svojim denarjem sorazmerno ceneje živeli kot v Franciji. Da je Italija mogla obdržati tujski promet, je svojo valuto devalvirala. Iste okoliščine so prisilile kot zadnje k devalvaciji tudi Rumunijo.

Ob priliki teh devalvacij so posamezne države izdale še celo vrsto drugih predpisov, s katerimi so hotele zaježiti neugodni učinek padca denarja. Posledica padca denarja je namreč nujno naraščanje cen; da se pa dvig cen čimbolj prepreči, so izdale države stroge ukrepe proti druginji. Da se poceni inozemsko blago, ki je z devalvacijo domačega denarja postalo dražje, je n. pr. Italija znižala uvozno carino za gotove inozemske artikle, na drugi strani pa tudi zmanjšala uvozne kontingente, ker je dala z dobičkom pri devalvaciji kredite domači industriji.

Kakšne posledice so imele navedene devalvacije na naš dinar in na naše gospodarstvo?

Ugodne in neugodne. Naš dinar je proti vsem devalviranim valutam sorazmerno poskočil. Dočim je pred devalvacijo švicarskega franka notiral na borzi v Curihu 7, je narasel z ozirom na 30% devalvacijo švicarskega franka na 10. Ker ima naša država v Franciji večja posojila, so se ob razvrednotenju franka ta posojila za ca 30% znižala, kar predstavlja okoli dve milijardi dinarjev. V Italiji smo z ozirom na našo aktivno trgovinsko bilanco ob devalvaciji lire nekaj izgubili. Važnejše posledice pa imajo te devalvacije na naš izvoz in tujski promet, v Francijo, Švico in Nizozemsko gre ca 6% našega izvoza; to ne bi predstavljalo za naš izvoz neposredne nevarnosti. Ko pa sta devalvirali še Italija in Češkoslovaška, ki zavzemati skupno 29% našega celokupnega izvoza, pa je postala naša zunanja trgovina vsekakor dokaj ogrožena. Z ozirom na razvrednotenje lire in češkoslovaške krone, je naš dinar napram njima poskočil in naše blago je postalo za ti dve državi dosti dražje. Posledica je bila nujen zastoj našega izvoza v ti dve državi. Ker je naša vlada odločena, da varuje stabilnost dinarja in njegovo pariteto, ki znaša po zakonu iz leta 1931. 26½ miligramov čistega zlata, bo treba iskati za naše blago nova tržišča.

Nadaljnje posledice devalvacij se bodo še pokazale. V načelu jih ni odklanjati in ako bodo imele na mednarodnem trgu za posledico pomirjenje gospodarskih odnosov, bo njih učinek blagodejen in uspeh popoln.

Ing. Jože Černe:

Zimska oskrba in krmljenje živine

Ko preneha jesenska paša in zelena krma sploh, se prične zimsko krmljenje živine v hlevih. To zimsko krmljenje je zelo važno, vsled česar moramo gledati na to, da so hlevi v redu in da nudimo živini zadostne količine tečne hrane. Skozi vse leto je bila živina deloma na prostem na

paši, ali pa v odprtem hlevu, prezračenem skozi okna in vrata; tedaj je imela tudi dovolj zraka. Drugače pa je pozimi, ko mora dolge mesece preživeti v hlevu, ki je večkrat slabo prezračen, zatohel in nezdrav. Skrbeti moramo, da imajo živali tudi pozimi kolikor mogoče udobno bivališče, čist in primerno topel zrak.

V hlevih primanjkuje živalim sončne svetlobe in dobrega zraka. Temni in premalo zračni hlevski prostori so navadno tudi premalo snažni. V takih hlevih se neverjetno hitro širijo razne bolezenske kali in bolezni.

Okna v hlevih so često premajhna, pa tudi premalo jih je. V takih primerih morajo imeti hlevi prezračevalne naprave. Proti mrazu moramo živino čim bolj zavarovati. Najprimernejša toplota v hlevu je ca 15 C°. Zaščita živine proti mrazu pa ne sme iti nikdar na račun dobrega zraka. Slab zrak se le težko ogreje in ne doprinaša prav ničesar k hlevski gorkoti, pač pa povečava vlago, ki živini močno škoduje, posebno če se zbira na hlevskem stropu in kaplja nanjo. Mrzel, toda suh in dobro prezračen hlev je za živino bolj zdrav kakor topel in obenem vlažen. Hlev zračimo s tem, da dnevno odpiramo okna in hlevska vrata, ako ni v hlevu dobrih prezračevalnih naprav. Preprih moramo po možnosti preprečevati. Dober zrak v hlevu je za živino prav tako važen, kakor tečna in zadostna hrana. Zrak je pač najcenejša redilna snov, s katero dostikrat prav nesmiselno varčujemo. Razen na dober zrak in primerno gorkoto moramo tudi v hlevih gledati na snago. S stropa in zidov posnamemo pajčevine, ostrgamo blato in drugo nesnago in potem vse dobro prebelimo. To lahko s prav malenkostnimi stroški napravi vsakdo. Apno je najboljše razkuševalno sredstvo, ki prepreči marsikatero bolezen. Hlevska okna večkrat snamemo, jih temeljito izmijemo in operemo, da so šipe čiste in prozorne kot v hiši; razbite šipe pa nadomestimo z novimi. Gledati moramo tudi na to, da so jasli v dobrem stanju in pobeljene.

Pri vratih je treba pregledati, če se dobro zapirajo in ako ni morda kake špranje, skozi katero bi vleklo. Preprih je zelo nevaren za živino. Skrbeti moramo zlasti, da ne vleče živini pod noge, ko se odpro vrata; tak preprih povzroča navadno revmatizem v nogah živali, šibkost v kosteh in s tem v zvezi slabo uspevanje.

Največjo nesnago in okuženje dobrega zraka pa povzročata gnoj, ki ostane navadno predolgo v hlevu, in gnojnica, ki nima primernega odtoka iz hleva. Vsak dan spravimo gnoj iz hlevskih prostorov na gnojišče; prav tako moramo poskrbeti, da se gnojnica redno odteka v gnojnično jamo. Odvodne jarke za gnojnico je treba temeljito osnažiti in paziti, da se tekom zime ne zamašijo. Redno vsak dan moramo osnažiti tudi jasli, korita in vso krmilno posodo, in sicer takoj po vsakem krmljenju. Vse to bomo storili z največjo natančnostjo, kajti zavedati se moramo, da se živina le v snažnem, svetlem in čistem hlevu izvrstno počuti in dobro uspeva. Živino je treba tudi zadostno hraniti.

Dobra krma vsebuje zadostno količino beljakovin, razen tega tudi škrob, sladkor, rudninske snovi, razne vitamine in vodo. Predvsem je za vrednost krme važna množina beljakovin. Posebno dragocene so beljakovine za mlade in rastoče živali. Zato moramo krmiti živali samo z dobrim senom, kateremu dodamo tudi razna tečna krmila, kot oljne tropine i. t. d.

Veliko napako zagrešimo s tem, če živali krmimo v zimskem času preveč enolično. S takšnim enostranskim krmljenjem porabimo mnogo krme, uspeha pa dosežemo malo ali nič. Sredi zime, ko se zaloga sena skrči, začne marsikdo dajati živini manjše obroke hrane. Ko zmanjkajo tudi okopavine (krmska pesa, korenje i. t. d.), dobiva živina samo še toliko krme, da se komaj vzdrži pri življenju. Posledica tega je, da prične močno hujšati. Da se izognemo temu, moramo takoj v začetku zimskega krmljenja natančno preračunati, koliko in kakšno krmo imamo na razpolago za zimo, koliko sena, koliko otave, slame, korenja i. t. d. Če vemo za množino vseh krmil in tudi za njih kakovost ali krmsko vrednost, prav lahko določimo, koliko posameznih krmil smemo vsak dan živini pokladati, da bo krmljenje skozi vso zimo kolikor mogoče enakomerno, izdatno in dobro. Tudi tako ne smemo krmiti živine, da bi dobivala v začetku samo najboljše seno, pozneje pa bi se morala zadovoljiti s slamo.

Pri krmljenju se moramo držati tudi nekega reda. Večinoma se je pri nas udomačila navada dvakratnega pokladanja krme dnevno, in sicer zjutraj ter popoldne. Ta navada je umestna in splošno priporočljiva, ker zahteva pri oskrbovanju živine manj dela in nudi tej za prežvekovanje in prebavljanje obilo časa. Če ima živina po krmljenju dovolj miru, krmo dobro prebavi in dodobra izkoristi.

Krma mora biti popolnoma zdrava in sveža. Ostanke prejšnjega krmljenja je treba iz jasli vedno odstraniti.

Vse to moramo točno upoštevati, ako hočemo, da se bo živina preko zime dobro razvijala in ostala zdrava.

G O S P O D I N J S T V O

M.:

Potrebe novo nastalega gospodinjstva

Ustvarjanje novega gospodinjstva je združeno z velikimi izdatki. Ko si nevesta napravlja balo, gre denar najlaže iz rok. Zato je treba prav tedaj dobro premisliti potrebe novonastajajočega gospodinjstva, toda ne samo za prvi čas, temveč za daljšo dobo. So stvari, ki so za vsako gospodinjstvo neobhodno potrebne, vendar ni pozneje nikdar najti tistega denarja, da bi se nabavile. Mislim predvsem na kuhinjo, na bodočo delovno sobo mlade gospodinje.

Najnujnejše stvari, ki jih potrebujemo v novonastalem gospodinjstvu

Kuhinja potrebuje:

Lonec za juho, 2 lonca za zelenjavo, 3 kozice različne velikosti, 1 pečenjak za meso, lonec za vodo, lonec ali kozico za mleko, lonec za kavo, lonček za čaj in še en mali lonček ali kozico za vsak slučaj.

Najbolj priporočljiva kuhinjska posoda je sivo-rjava. Taka posoda je zelo trpežna, se lahko čisti, je lepa in jedi se dajo v njih pripraviti zelo dobro. V naši združni trgovini imajo prav tako posodo znamke »Ideal«. Posoda iz aluminija je lepa, toda če gospodinja nima gospodinjske pomočnice, da bi jo neprestano čistila in svetila, je bolje imeti posodo »Ideal«, ki je v resnici lepša in boljša kakor aluminijasta. K vsaki kuhinjski posodi je treba imeti tudi enako pokrovko.

Kuhinjsko orodje:

Zajemalka za juho in penarce, zajemalka za čaj, za kavo in mleko, cedilo za juho, cedilce ali jajček za čaj, cedilo za zelenjavo in solato, kuhalnice in lesene žlice, različne velikosti, lesen krožnik, desko za meso, valjar za rezance in testo, lesen nož, kladivo za tolčenje mesa, nože za meso, za kruh, za zelenjavo, pecilna žlica z luknjicami, ribalnik, malo sito, mlinček za kavo, posodice za začimbe in specerijo, sklede za pomivanje posode, za odlaganje posode, za pranje solate, porcelanasta ali lončena skleda za pripravljanje močnatih jedi, solnica, posoda za milo, pesek in sodo, model za šartelj, model za potico, modelčki za kekse, mesoreznica, drobilnik za kruh, orehe itd., kolešček za rezanje testa.

Ko so v novem gospodinjstvu vse te stvari porazdeljene po poličkah, predalih in predalčkih, je kuhinja še vedno napol prazna. Za pripravljanje kompliciranih jedi, posebno močnatih, je potrebno še vse polno kuhinjskega orodja.

Zahteve jedilnice:

Marsikatera nevesta ima v svojem novem domu tudi jedilnico. Toda jedilnico pa nam bo mlada gospodinja samo ponosno pokazala: »To je pa naša jedilnica!« Vendar pa družina v tej jedilnici le redkokdaj obeduje. Boljši porcelan, steklo in pribor, pa ponavadi imamo le v jedilnici.

6 plitvih krožnikov, 6 globokih krožnikov, 6 desertnih krožnikov, ovalni krožnik za meso, juhnik, 2 skledi za zelenjavo, skodelico za omako z enako zajemalko, skleda za kompot, nastavek za sadje, krožnik za potico, krožnik za kekse.

Finejši porcelan in čaše, ki so stale dosti denarja in jih težko nadomestimo, če se kak komad razbije, naj pomiva gospodinja sama, ne gospodinjska pomočnica.

Dalje potrebujemo:

servis za kavo ali servis za čaj in servis za črno kavo. Vsakega po 6 ali 12 komadov. Za kavo potrebujemo večje skodelice kakor za čaj. Kava zahteva fin in močnejši porcelan, čaj fin in tenak porcelan, črna kava srednje debele, fine in male skodelice. Notranjost porcelana mora biti vedno bela.

V naši zadružni trgovini so dobili pravkar izredno lepe servise za 6 in 12 oseb v različnih kvalitetah in vzorcih. Servis za 6 oseb z globokimi in plitvimi krožniki vsebuje 26 komadov, za 12 oseb pa 60 komadov. Veliko je na izbiro tudi drugega, bolj preprostega porcelana, ki ga lahko kupimo v posameznih komadih. Na vsak način pa je potrebno imeti razen boljšega še nekaj preprostega kuhinjskega porcelana.

Steklo :

6 čaš za vino ali komplet servisa, 6 čaš za liker (ali komplet servisa), 6 čaš za vodo, 6 navadnih čaš, ki jih hranimo v kuhinji, vrček za vodo, steklenice za vino in morda še 6 steklenih malih skodelic s podstavki za kompot in puding.

Vino ne zahteva belih čaš. V barvastem steklu je celo okusnejše. Vendar mora biti steklo fino. Tudi v steklu ne bo težko izbirati v domači trgovini. Baje so prav za ta namen, da lahko postrežejo nevestam, dobili zadnje najnovejše izdelke.

Pripor :

Novo gospodinjstvo mora imeti vsaj :

6 žlic za juho, 6 vilic, 6 nožev, zajemalko za juho, 6 žliček za kavo in čaj, dvoje velikih servirnih žlic, dvoje velikih servirnih vilic, nož za potico in torte, kleščice in dozo za sladkor.

Manj kakor 6 komadov od žlic, vilic in nožev bi ne smelo biti v nobenem novem gospodinjstvu. Pa še to ni dovolj. Za kuhinjo je treba še posebej imeti kuhinjski pribor. Ako nevesta nima sredstev, da bi kupila manjšo in večjo garnituro jedilnega pribora, potem naj si vzame srednje veliko garnituro, ki zaleže za oboje: za meso in močnato jed. Jedilni pribor dobimo lahko v različnih kvalitetah: srebro, rje prosto, alpaka krom, jeklo krom, aluminijum in še v drugih kovinah. Srebro je najdražje in aluminijum menda najcenejši. Izmed navedenih kvalitet svetujem vsaki nevesti, da si nabavi najbolj higienski rje prosti pribor. Izdatki za ta pribor so res večji, toda pozneje se stotero povrnejo, ker ostane pribor stalno čist. Pripomniti pa moram, da prodajajo pod značko rje prosti pribor tudi manj vrednega. Pri nakupu je potrebno paziti na izdelavo. Najboljši rje prosti pribor mora biti v celoti iz rje proste kovine in vsi deli in stranice polirane. Sijaj takega pribora je malo motnejši od kromiranega. Običajni manj vredni rje prosti pribor se izdeluje iz navadnega jekla, ki je kromirano, samo rezilo od noža je iz rje proste kovine. Da je ta pribor mnogo slabši in manj higienski, je razumljivo, ker se krom sčasoma začne luščiti in postaja rjast.

Zadružna prodajalna ima na zalogi prvovrstni rje prosti jedilni pribor od priznane svetovne firme.

M.:

Sezona svinjine in klobas

Od oktobra pa do pomladi je sezona svinjskega mesa. V tem času je meso najboljše in najcenejše. Tako dobrega mesa in klobas, kakor ga dajejo posebno naši domači prašiči, nimajo nikjer drugje po svetu.

Največ hranilnih snovi ima drobovina in je tudi najlaže prebavljiva. Jetrca, pljučka, srce, vranca in ledvice vsebujejo veliko vitaminov, predvsem A, B in G vitaminov. Vitamin A je potreben za vzdrževanje močne in zdrave prepone, ki ščiti organe pred bakterijami, vitamin B za dober tek in dobro prebavo, vitamin G pa za zdravo kožo, močne živece t. t. d. Pomanjkanje vitaminov v organizmu povzroči mnogo bolezni, katerim dostikrat niti zdravniki ne vedo izvora.

Od drobovine so jetrca najbolj okusna in pripraviti se dajo na najrazličnejše načine. Po gostilnah in restavracijah nam malokdaj servirajo dobra jetrca. Čebula je dosledno vsakokrat prežgana. In prav to se pri jetrcih ne sme zgoditi. Čebula mora biti v sopari skuhana in nič prežgana. Jetrca se delajo na močnem ognju, pražena se solijo tik pred serviranjem, ker sicer postanejo trda. Telečja jetrca so boljša kakor svinjska, ker so mlajša, toda mlada prašičja jetrca so tudi prav dobra.

Ocvrta jetrca:

Jetrca namočimo v mleku, da postanejo mehka in dobra. Nato jih zrežemo za pičet centimeter debelo in na tako dolge in široke koščke, kakor jetrca dopuščajo. Potem jih osolimo, popramo, povaljamo v moki, jajcu in drobtinah ter ocvremo. Tako pripravljena jetrca so posebno okusna mrzla.

Pečena jetrca (amerikanski način):

Jetrca zrežemo kakor meso za naravne zrezke, osolimo, popramo, povaljamo v moki in naglo spečemo v vreli masti. Med praženjem pridenemo malo sesekljane čebule in peteršilja. Ko so zrezki na obeh straneh dobro popečeni, jih vzamemo ven, na mast pa vržemo žličko moke, jo lahko zarumenimo in zalijemo z juho. Omako lahko serviramo v posebni posodici, ker je okusnejša. K jetrcem lahko serviramo valjance, žličnike, makarone ali krompir.

Navadna pražena jetrca:

Telečja ali prašičja jetrca zrežemo na tanke listke. V plitvi ponvi razbelimo mast, vržemo vanjo čebulo, jo pražimo odprto dobre pol minute, nato jo pokrijemo, da se v sopari skuha. Ko je čebula mehka, vržem v ponev jetrca in ko so na obeh straneh dobro popečena, jih osolimo in malo popramo. Pečemo jih na vročem ognju. Gotova so v sedmih minutah.

Jetrc a na laški način:

Oprane jetrca zrežemo na tanke listke in jih potresemo s poprom. V kozico denemo par žlic dobrega namiznega olja in ko je razbeljeno, denemo vanj jetrca, malo drobno zrezanega peteršilja in dobro stolčnega česna. Jetrca hitro prepražimo, prilijemo malo juhe, osolimo in serviramo.

Jetrc a z jajčkom:

Jetrc a nastrgamo kakor za žličnike. V kozici zarumenimo in skuhamo malo sesekljanе čebule in peteršilja, vržemo vanj jetrca, jih dobro premešamo, dodamo stopen jajček, osolimo in popramo. Ko je jajček strjen, je jed gotova. Tako napravljen jajček je tudi zelo dober s sesekljanim svinjskim mesom. Otroci ali bolniki imajo to zelo radi.

Jetrc a v kuhi:

Majhen košček jetrc a, če smo jih kuhane pretlačili v juho, bodisi v govejo ali zele-njadno, dajo juhi dober okus in jo napravijo lepo rjavkasto in gostljato. Posebno dobro se prilagajajo taka jetrca zelenjadnim juham.

To je nekaj najpreprostejših receptov za pripravo jetrc a.

Klobase:

Od oktobra naprej je mesena kuhana klobasa, če jo zbodemo z zobotrebce-m, brez vode. Pred oktobrom kranjske klobase niso tako okusne kakor po tem času. V prašičji prehrani je še preveč vode, meso še ni zrelo in nima tistega finega okusa, radi katerega slovi po svetu.

Kranjska klobasa:

Kranjsko klobaso, kakršno kupimo v trgovini, vržemo v vrelo vodo in jo kuhamo 15 minut. Na izrecno željo jo smemo kuhati 20 minut. Daljše kuhanje uniči v klobasi tiste snovi, ki jo delajo tako okusno.

Pečenice:

če jih napravimo doma. Poldrugi kilogram prašičjega mesa dobro sesekljamo. Če je meso pusto, pridenemo še malo sesekljanе slanine. Mesu dodamo drobno sesekljanega peteršilja, malo limonove lupinice, drobno stolčnega muškatovega cveta, žličico popra, 2 dkg soli in $\frac{1}{4}$ l mrzle vode. Vse to dobro mešamo četrt ure, napolnimo dobro oprana tanka prašičja čreva in napravimo klobase. Pred serviranjem jih spečemo na masti.

Krvave klobase:

Dolenjske kmetske krvave klobase so znane kot zelo dobre. Zabele in malise ne sme manjkati v nobenih klobasah. Po naših mestnih kuhinjah se malisa ne upošteva dovolj. V krvavih klobasah je nepogrešljiva.

Doma jih napravimo takole: 1 liter prosene kaše skuhamo napol mehko, jo speremo in ohladimo. Posebej skuhamo $\frac{1}{4}$ prašičje glave, polovico pljuč, srce ter dobro sesekljamo. Vse to pridenemo ohlajeni kaši in še dobre $\frac{1}{4}$ kg raztopljenе masti z ocvirki. Na masti opravimo in skuhamo v sopari poldrugo žlico sesekljanе čebule, malo peteršilja, poldrugo žlico majerona ali malise, soli, liter do liter in pol precejane prašičje krvi in liter juhe od kuhane prašičje glave. Vse to dobro premešamo in napravimo klobase. Klobase kuhamo v vreli vodi, in sicer tako dolgo, da brizgne iz njih čista voda, ko jih zbodemo z zobotrebce-m ali iglo. Dokler se voda prikaže še krvava, klobase niso kuhane. Kuhane

poberemo iz vrele vode in jih položimo v mrzlo vodo da se ohladi. Pred serviranjem jih je treba na vročem štedilniku, oziroma v pečici dobro prepeči.

Hrenovke vsebujejo prekajeno meso. Hrenovke se prav za prav ne smejo kuhati, temveč samo dobro pregreti. Iz enakega mesa so **safalade**, ki se jedo surove.

A. Š.:

O užitnosti rakov

Odlomek iz razprave »O naših rakih«.

Divjačina, ribe in raki so sezonska jed, ki se je ne more privoščiti vsak zemljan. Kadar so napovedani iz kuhinje raki, domači plemeniti jelševci, mora biti že posebna prilika ali slovesnost. Raki so sijajna jed, ki jo moramo šteti med praznična jedila.

Rake moramo znati jesti, t. j. poznati moramo užitne dele in ne sme nam biti trda s časom, kadar se pripravljamo na rakovo pojedino. »Lepa je riba rak, ma je ne jede svak,« pravijo Ličani. Stari Rimljani so smatrali prvotno rake kot krmo za sužnje. Toda sčasoma so prišli do drugačnega naziranja. Če so postavili rake na obloženo mizo bogataša, so morali biti pitani. Pitali so jih po cele mesece s koruzo, kruhom, korenjem in mlekom. V samostanih srednjega veka so bili raki vedno v velikih časteh. Od nekdaj so rake zelo cenili tudi Francozi.

Zgrešena je trditev, da so raki neužitni v mesecih s črko »r«, slastni pa v mesecih brez te črke. Ta zmeta je pojasnjena. Praznoverje izvira namreč odtod, ker se v mesecih z »r« rak največkrat levi in ne izgleda posebno mikavno. Danes prevladuje naziranje, da so raki septembra pa do polovice oktobra najbolj rejeni in okusni. V maju in juniju (oba meseca brez »r«) pa jih ni primerno uživati. Raklja ima pri sebi še mladiče, starci se pa dotlej tudi še niso preoblekli. Mehki so in se še skrivajo iz gole sramežljivosti po luknjah; na izpregled prihaja le mladina, ki pa je še izpod mere.

Neužitni in zdravju nevaren je rak, ki ni svež. Kakor pri nakupu rib, moramo paziti tudi pri rakih, da ne kupimo mrtvih. Živ, zdrav rak ima izpodvit rep, če ga dvignemo na suho. Raki se vobče smejo prodajati le živi! Tudi kuhanega raka poznamo po tem, da li je bil vržen v lonec živ ali mrtev; poginul rak obdrži namreč tudi po kuhi iztegnjen in ohlapen rep.

Rake, ki jih nameravamo pripraviti v juhi, skuhamo lahko v slanem kropu. Tako skuhami raki se držijo na suhem par dni. Lepe, velike rake kuhamo najbolje v vodi, ki smo ji primešali pol kisa, pest soli in mnogo kumine. Črev rakom ne smemo izvleči, kar delajo ponekod tako, da izderejo raku iz repa srednjo plavut. V krop jih vržemo, ko najbolj vre. Vanj jih polagamo polagoma, sicer bi se krop prehitro razhladil. Med kuhanjem dodamo še raznih dišav, kot popra, korenja, lavorike, čebule, citrone in česna. Poglavitni dodatki pa so sol, kis in kumina, ki jih ne sme manjkati.

Najvažnejše v pripravljanju rakov je pač, da vržemo raka živega v slan krop, nikdar pa ne v mrzlo vodo, v kateri naj bi se šele kuhal. To bi pomenilo grdo in kaznivo mučenje živalce!

Račje meso je nakupičeno v stražnjici ali repu, v škarjah in pod skorjo oprsja. Meso je belo, mehko in sočno, zelo tečno in slastno.

Navedem naj nekaj poglavitnih kuhinjskih receptov za pripravo rakov:

1. Kuhani raki:

Vodo (za 30 rakov ca 1 l in pol do 2 l) dobro posolimo, dodamo peteršilja, kumine, eno čebulo in nekoliko popra. Ko v kropu raki pordečijo, jim dodamo še surovega masla. Serviramo jih suhe ali v masleni polivki. Tudi suhe zabelimo s surovim maslom.

2. Raki po nemškem načinu:

Na 30 srednjevelikih rakov vzamemo 2 l vode, 3 dkg soli, šopek peteršilja, nekoliko koprovih zrn, malo čebulo, žličo kumine, ščepec belega popra. Krop naj vre $\frac{1}{4}$ ure. Nato vložimo vanj rake, da dobro povro. Lonec odstavimo in ga pustimo pokritega 20 min. Polovico polivke pretočimo skozi sito na 50 g surovega masla in serviramo rake v tej omaki.

3. Lužiški način:

Rake kuhamo kot pod 1.) Zmesimo sveže sirovo maslo s smetano, nasekljamo peteršilj in koper prav na drobno, dodamo 2 žlički fine moke, polijemo s polovico rakove polivke, povremo to omako in jo z novimi krompirčki k rakom posebej serviramo.

4. Sloviti ljubljanski način:

$2\frac{1}{2}$ l vode pošteno osolimo, dodamo 10 g kumine, vložimo v krop 20 rakov in pustimo krop vreti 12 do 15 minut. Medtem zmešamo v posodi 30 g pristnega olja, kozarec vinskega kisa, nekoliko nasekljanega česna, peteršilja in lonček rakovega kropa. V to juho denemo kuhane rake, pokrijemo jih, premešamo in takoj serviramo.

5. Francoski preprosti način:

Rake denemo v kipečo govejo juho, ki smo ji dodali surovega masla, korenjčka in čebule v kockah. Čim se raki začnejo rdečiti, dolijemo belega vina, precedimo juho in jo zopet povremo. Zdaj dodamo peteršilja in popra in rake serviramo. Bolj so vroči, boljši so.

6. Popolnejši način:

30 srednje velikih rakov kuhamo v vrelem vinu ali kropu, ki smo mu dodali čebulnih rezin, peteršilja, soli, zrnatega popra, 1 lavorov list in vejico materine dušice. Krop vre ca 8 minut. Lonec pokrijemo in ga postavimo na toplo. Nato narežemo 2 korenjčka in 2 čebuli v kocke, dušimo jih v surovem maslu, dokler niso svetlorumene, dolijemo čašo belega vina, dušimo dalje, dolijemo nekoliko rjave omake ali pa krepke goveje juhe in del odstavljene rakove juhe, zakuhamo omako z nasekljanim peteršiljem, precedimo in serviramo rake s čim bolj vročo omako.

7. Najfinejši način:

Recimo, da imamo 30 velikih jelševcev. Narežemo prav na drobno 2 korenjčka, 2 čebuli, 125 g suhe, surove pršuti, nekaj peteršilja, materine dušice in 1 lavorov list. To doklado dušimo, v troje žlic surovega masla. Nato dolijemo $\frac{1}{4}$ l belega vina, 125 g goveje močne juhe, $\frac{1}{2}$ čaše konjaka, soli in popra. V to denemo rake, posodo pokrijemo in kuhamo rake 10 do 12 minut.

Premalo je rakov, da bi se mudili še z nadaljnji recepti. »Nema raka bez mokrih gača«, pravi Hrvat; Slovenec pa dostavlja: »Kaj je rak, kaj šele rakova juha!«

V delikatesnih trgovinah prodajajo tudi račje konzerve od razluščenih in črevesa očiščenih repov sladkovodnega raka. Škarje navadno ne uporabljajo za konzerve. Konzerva mora biti v močni salamurnici. Preden jo uživamo, jo razsolimo ali v mleku ali pa v vodi. O kaki račji aromi v konservi seveda ne more biti sledu.

V industriji račjih konserv uporabljajo odpadke za pridobivanje raznih užitnih pritiklin, račji prašek, račjo moko, račje maslo in ekstrakte za račjo juho. Prašek pridobivajo od zmletih, posušenih in barvanih ostankov mesa in lupin; rabijo jih za dodatek juhi. Moka je zelo drobno premleti prašek, toda izdatnejših sestavin. Maslo delajo kot račji ekstrakt v zmesi mlečnega masla in loja, ki so jima odvzeli vso vodenost. Čim pa sestoji zmes zgolj od mlečnega masla in dišav, ali pa iz račjega praška, vode in dišav, toda brez loja, jo prodajajo kot posebno slastni ekstrakt k račji juhi.

Okusnost dobro pripravljenih rakov slovi po vsem svetu in ne potrebuje dokazov. Sveže kuhan rak, še vroč, je najbolj okusen, zlasti, če živemu ne primanjkuje mešane hrane. Od same rastlinske hrane, posebno od račje zeli (*elodrea canadensis*) pravijo poznavalci, da dobi račje meso grenek okus.

Redilna vrednota rakovega mesa ustreza nekako polovici boljšega volovskega mesa. Zato je petičnemu užitarju rakov morda včasih dosti, preveč mu jih ni nikoli. 10 cm dolg rak, ki tehta približno 40 g, ima komaj četrtino užitnega mesa. Pomniti moramo, da rakov želodec ni užit en.

Danes izvozna trgovina rakov ni posebno razgibana, dasi donaša težke tisočake. In vendar čitamo (»Slovenec« z dne 1. VIII. 1936), da ima družba za izvoz rakov iz Jugoslavije na Jesenicah odmorno postajo za rake. Rake, ki jih dobivajo po večini iz Like, spuščajo na Jesenicah zopet v vodo, da se odpočijejo. Na dan prihaja tja do 1000 kg rakov, ki so namenjeni v Nemčijo, Francijo in Anglijo. Nemci so jih rabili ravno za olimpijadnih dni, Francozi pa za letovišča. V Dravski banovini je rakov komaj za lastno potrebo.

Prejšnje čase je Nemčija izvažala ogromne množine; in tudi Avstrija jih je imela preko lastne potrebe. Na najboljšem glasu so bili raki iz naše Krke. Kranjska je prvačila od nekdanj in se proslavila daleč preko svojih mej s krškimi raki. Največja tedanja centrala je bila v rokah berlinskega eksportne tvrdke O. Micha, ki je dobavljala rake večinoma v Francijo. Dobri dve tretjini dobička je šlo v žep na račun krških rakov. Za tiste čase pomeni izkupiček za izvožene rake že del narodnega premoženja. Da se pa premoženje jači in oživi, moramo upoštevati vse smernice, ki jih zahteva gojenje rakov. Tudi v trgovini z raki je mnogo pogojev, brez katerih v kupčiji ne pridemo naprej.

Josip Vandot:

Stari pristan

Posmejala se je komaj slišno. »Krčmarjenje se mi je pristudilo do dna duše,« je odvrnila. »Otroka mi je svak odvedel in ju utaknil v zavod. Sama sem in nimam potrebne odločnosti, da bi uspešno vodila vso obrt. In lahko bi se nekega dne zgodilo, da pridejo še zadnji ostanki »Starega pristana« na boben. Zato je bolje, da sem rešila še to, kar se je dalo rešiti. V jablaniške hribe pojdem, tja me žene že nekaj dni, in tam bom živela daleč od sveta, ker že mora tako biti.«

Smehljala se je, a kljub temu je Dolžan videl v njenih očeh trpko boleost, ki se je zaman poizkušala skriti v njenem smehljaju. Sočutno jo je prijel za roko in ji rekel, kakor da bi jo hotel tolažiti: »Mogoče ste storili prav, Franja, da ste se z enim zamahom rešili skrbi, ki bi vas utegnila popolnoma uničiti. Toda čemu se hočete skriti v samoto? Premladi ste še, da bi se že zdaj odpovedali življenju. Ali bi ne bilo bolje, da greste v Ljubljano, kjer bi bili bliže vašima hčerkama? Tudi jaz sem trdno sklenil, da se umaknem iz Razborja v mesto. Že jutri napišem prošnjo.«

Pogledala ga je in v njenih očeh se je za trenutek zasvetilo nekaj radostnega, kar pa je ugasnilo tako hitro, kakor je prišlo. Zmajala je z glavo in odgovorila: »V mestu bi bila nesrečna, ker nisem prav nič vajena tamkajšnjega življenja. Med jablaniškimi hribi pa bom zadovoljna in bom pozabila, kar je bilo za mano. Veliko pa je tega, kar moram pozabiti.«

Dvignila se je in mu ponudila roko. »Lahko noč, Peter«, se mu je nasmehnila in mu stisnila roko. Toda zadržal jo je in ji rekel: »A za spomin mi morate pustiti sliko, ki visi v moji sobi. Resnično bi mi bilo hudo, če bi se moral ločiti od nje. Saj mi bo že ločitev od vas tako težka. Franja, vse dni sem vas imel od srca rad.«

Njene oči so se zameglile in so postale vlažne. »Sliko lahko obdržite,« je odvrnila z negotovim glasom. Glava se ji je sklonila za trenutek na Dolžanovo ramo in sama ni vedela, da se je stisnila k njemu. Telo ji je vztrepetalo in že je dvignila roke, da bi se ga oklenila. A že se je zavedla in se vzravnila. »Lahko noč, Peter,« je ponovila in odšla s trdimi koraki iz dvorane.

Dolžan je gledal za njo in v duši mu je vstajala bridkost. »Škoda te krasne ženske,« je govoril v svojim mislih. »Življenje jo je prevaralo in jo bo varalo nemara tudi v samoti jablaniških hribov. Dekletce, dekletce, ali je bil tvoj rožni nasmeh iz tistih dni prav zaman?«

Poklical je Cilko in plačal. Šel je iz gostilne, da bi se vlegel v svoji sobi in poizkušal zaspati. A vrh stopnic ga je prestregel Goričar in ga povabil v svojo sobico. Na mizo je postavil zelenko in napolnil dva kozarčka.

»Vem, da boš nocoj težko zaspal,« je govoril. »Zato sem te poklical semkaj. Tale kapljica je z jablaniških hribov in ti ne bo škodovala. Da bi se kmalu preložile vse nevšečnosti, Peter!«

Trčila sta se in se pričela pogovarjati o večeru, ko sta se prvič srečala. Goričar je postal proti svoji navadi zgovoren in je pripovedoval o marsičem, o čemur je bil prepričan, da bo Dolžana zanimalo. Dolžan pa je bil redkobeseden. Razmišljal je o Goričarju in je sedaj nenadoma spoznal, da mu je Goričar udan v vsej nesebičnosti, kakor mu ni bil udan še živ človek. V duši mu je postalo mehko in trdo je stisnil prijatelju roko.

»France, ti si izvrsten človek,« je rekel. »Nikoli te ne pozabim, pa naj me vrže življenje kamorkoli. Tebi bo še dobro na svetu. Že enkrat sem ti rekel, da se boš prerinil v življenju še daleč. In nihče ne bo tega bolj vesel kakor jaz.«

Goričar se je posmejal. »Bog daj, da bi bilo tako,« je odgovoril. »Seveda bom gledal na vse kriplice, da se izpolni tvoje prerokovanje. Rečem ti, da mi je bila prismojena zaljubljenost v Tildo jako dobra šola. Če se bom ravnal po tej šoli, mi ne bo izpodletelo marsikaj, kar bi mi drugače gotovo izpodletelo.«

Bilo je že čez polnoč, ko sta se poslovila. Dolžan se je vlegel in upihnil luč. Bal se je, da nocoj ne bo mogel spati. Toda komaj se je vlegel, že ga je prevzel spanec in je spal do ranega jutra ...

*

Redke snežinke so naletavale v črno noč, ko je Dolžan opravljal zadnjo nočno službo v Razborju. Doma je imel v kovčegih že spravljene vse svoje stvari in se je hotel odpeljati že s prvim dopoldanskim vlakom v Ljubljano, kamor je bil premeščen na lastno prošnjo. Z Razborjem se je poslovil že podnevi, a slovo ni trajalo Bog ve koliko časa, ker ni imel dosti znancev. S Potokarico se je poslovil že predvčerajšnjim, ko je za vedno odhajala v jablaniške hribe; z novim lastnikom »Starega pristana« pa še ni bil tako znan, da bi se moral posebej poslavljati od njega in njegovih ljudi.

Samček je nocoj ves prosti čas prebil v prometni pisarni. Bil je potr in žalosten, da je le malo govoril. Vedno in vedno je zmajeval z glavo in tu pa tam ogovoril Dolžana z besedami: »Jutri vas že ne bo več tu. Gospod Dolžan, kakšna škoda! Saj še ni dolgo, kar sem vas prvič pozdravil.«

A beseda mu je zastala in ni vedel povedati ničesar več. Polnoč je že minila in vlak za vlakom je zdrknil gladko v postajo in iz postaje. Samček je držal roke na hrbtu in prestopical po pisarni. Gledal je Dolžana, ki je pisal pri mizi. Naposled se je ustavil za njim in rekel z žalostnim glasom: »Takole premišlujem že vso noč, gospod Dolžan: Do Tonce sem prišel samo z vašo pomočjo, prav tako do ženitve, ki bo že čez nekaj mesecev, a ne bo prav nič srečna. Že mi prihaja na um, da bi se Tonci odpovedal, kakor sem se ji odpovedal že enkrat. Da, da, gospod Dolžan — klavrna bo

ženitev, klavrna, da se Bog usmili! Zato pa bi bilo bolje, da bi je sploh ne bilo...«

»Kaj ste znoreli, Blažek?« ga je prekinil Dolžan. »Kaj vam je storila uboga Tonca, da jo hočete spet zapustiti, ko ste jo komaj našli?«

»I, no, gospod Dolžan, glejte,« je odvrnil samček pohlevno. »Vse dni sem si mislil, kako veselo in srečno bo moje ženitovanje, ker bo zraven kot starešina gospod Dolžan. A zdaj ga ne bo, v Ljubljani se še zmenil ne bo za Štefana Blažka. A ženitovanje brez gospoda Dolžana bo vendarle žalostno. Če pa je že ženitovanje žalostno, bo zakon še žalostnejši. Zato je bolje, da ga sploh ni.«

Dolžan se je zasmel. »Blažek, Blažek!« je rekel. »Neumne reči govorite. Ali bi ne bilo najbolje, če se poročite v Ljubljani? Kot starešina vam tam ne morem ubežati in tu je moja roka, da vam ne ubežim. Boste videli, kako vesela bova na svatbi.«

»Gospod Dolžan, jej, gospod Dolžan!« je ponavljal Samček ves vesel. »O, tako bomo storili — saj res, tako bomo storili. Še nocoj pišem Tonci...«

Odšel je iz pisarne, mencaje si debele roke. A že se je hlastno vrnil in pošepetal Dolžanu na uho: »V čakalnici sta drenovski oskrbnik in njegova mlada žena. Danes je bila na gradu ves dan svatba. Zdaj pa se odpeljeta z brzovlakom. Že včeraj je bil Pristavec pri našem načelniku po vozni listek. Nekam daleč na jug se peljeta.«

Dolžan je skočil na noge in pričel hoditi po pisarni gori in doli. Da, tamle za tistim okencem stoji Tilda, tista Tilda, ki jo je ljubil, kakor da je ona Bog. Vse bi bil žrtvoval zanjo, tudi dušo in življenje, ako bi bila le namignila. A ona se je okrenila od njega, ker ji je bil preneznaten in ji je bila njegova ljubezen nič. Darovala se je drugemu in zdaj se peljeta na sončni jug, da uživata tisto, česar ne bo on užival nikoli...

Postalo mu je nenadoma vroče in po sencéh mu je zaključalo nekaj pekočega. Signal za brzovlak je zazvonil po pisarni in zunaj po peronu, a Dolžan ga ni slišal. Nekaj ga je vleklo k okencu, da pogleda ven v čakalnico, da vidi njo, ki je ne bo videl nikoli več. Le malce je odmaknil zagrinjalo in pogledal skozi špranjo. Pristavec in Tilda sta stala pri vratih čakalnice, s hrbtom obrnjena proti blagajni. On je imel roko ovito okrog njenega pasu in govorila sta nekaj veselega.

»Tilda!« jo je Dolžan poklical s pridušenim glasom, a se še sam ni zavedal, čemu jo kliče.

Tisti trenutek se je Tilda okrenila, kakor da je slišala njegov glas. Obraz ji je bil rdeč in smejala se je, kot da je Pristavec povedal dober in ljubezniv dovtip. Dolžana je streslo, ko ji je pogledal v obraz, in po sencéh mu je zaključalo še huje. »Tilda!« je zaklical skoro na glas. A ni se več obrnila in Pristavec jo je privil še tesneje k sebi. Dolžan je skrčil pesti in zobje so se mu stisnili. Ali je pravično, da gre tujec uživat tisto prelest, ki bi jo užival on sam, da se ni tujec vrnil med njega in Tildo? Ali je

pravično? Strl bi vsiljenca, pa če bi moral z njim streti tudi njo. Da, strl zato, da bi ne užival prelesti nihče, ker je on ne sme uživati...

»Brzovlak, gospod Dolžan!« je klical pri vratih Samček. »Uvozni signal stoji na »stoj«. Za božjo voljo, odprite ga, da se vlak ne ustavi!«

Dolžan ga je slišal kakor v sanjah. Brzovlak privihra in odvihra, gor iz sosedne postaje pa vozi težak tovorni vlak in brzovlak lahko trešči vanj. Treba ga je samo izpustiti na nepravi tir in tujec bi nikoli ne užival pri Tildi prelesti, ki so bile njemu namenjene. Da, treba je migniti samo s prstom in stvar je končana.

»In bo tudi končana!« je zamrmral Dolžan. »Strt sem jaz — naj bosta strta tudi ona dva.«

»Brzovlak, gospod Dolžan!« je ponovil Samček nestrpno in obupno.

»Da, da,« je odvrnil Dolžan. »Naj zavozi na nepravi tir in po nepravem tiru naj odpelje iz postaje.«

Že je bil pri bločnem aparatu in je prijel za ročico, da bi jo zavrtel. Desnica mu je že pritiskala za kljuko, da bi blokiral tir. Samček je gledal s široko odprtim očmi njegovo počenjanje, mrzel znoj mu je stopil na čelo in roke so se mu tresle od strahu.

»Moj Bog, gospod Dolžan je zblaznel,« ga je hipoma spreletela grozna misel. »Brzovlak zdrvi v pogubo. Kaj bo z ljudmi, ki se vozijo na njem? In kaj bo z gospodom Dolžanom?«

Strah je prevzel Samčka in v tem strahu še sam ni vedel, kaj dela. Siloma je pahnil Dolžana od bloka in z mrzlično naglico odprl uvozni signal in pravi tir. Dolžan ga je gledal in si drgnil vroče čelo.

»Kaj se je zgodilo z mano?« je vprašal hripavo. »Zblaznel sem, resnično zblaznel... Blažek, povejte, kaj se je zgodilo z mano?«

»Nič, nič, gospod Dolžan,« ej odvrnil Samček in si zadovoljno mel roke. »Vse je v redu — brzovlak ne obstane zunaj, vsak hip bo tu. Samo plašč si oblecite, zunaj mede prav pošteno.«

Bomagal je Dolžanu, da si je oblekel plašč, in mu potisnil svetiljko v roko. Signal za brzovlak je dal sam naprej in je Dolžana skoro za roko povedel iz pisarne. Zunaj je mrzel veter pljusnil Dolžanu v obraz. Zavedel se je hipoma in se stresel. Sram ga je postalo svoje slabosti in s trdimi koraki je odšel naglo preko tirnic.

Brzovlak je privihral in se ustavil samo za trenutek. Dolžan se še ozrl ni po edinih dveh potnikih, ki sta vstopila. Vlak se je premaknil in razsvetljena okna so šinila mimo in so bežala v noč, a Dolžan jih niti videl ni in se še domislil ni, da beži z vlakom tudi ona, ki je o nji mislil, da je njegov Bog — beži, beži, da je ne vidi nikoli več. Kakor misel je vlak izginil v temo, noč je postala prazna, le sneg se je v gostem metežu usipal na zemljo...

In čez nekaj ur je Dolžana vozil v nasprotno smer vlak, ki si je med snegom utiral svojo pot proti Ljubljani. Metež je postajal od ure do ure hujši in snežinke so bile tako goste, da so popolnoma zastirale pokrajino,

koder je vozil vlak. Dolžan je gledal skozi okno v belo vrvenje in ni mislil ničesar. Srce mu je bilo lahko in edino tega se je zavedal, da se pelje v mesto in tam utone v valovih življenja, ki pljuskuje z glasnim šumom iz ulice v ulico. In kaj se skriva v teh valovih, kaj komu mar! Utopili so že marsikaj z največjo lahkoto, saj so človeške bolečine tako majhne in neznatne, da jih zabriše že najlahkotnejši val: pljusne naravnost, pogoltne, kar mu je na poti, in hiti z drugimi valovi naprej. In človek bi bil bedast, ako bi jih zadrževal, raje jim pusti, da pljusnejo preko njega in ga zagrebejo, kot so zagrebli druge, dokler jih v novem pristanu ne prepuste novemu življenju ... (Konec.)

ZADRUŽNI VESTNIK

ZADRUŽNA ŠOLA

V 9. številki »Zadrugarja« smo objavili, da otvorimo z mesecem septembrom t. l. zadržno dopisno šolo. V objavi smo orisali namen te šole in način, kako si jo zamišljamo. Izrazili smo upanje, da se bodo člani v častnem številu odzvali našemu pozivu in da bomo na razpisana vprašanja prejeli veliko temeljitih in dobrih pripevkov.

Dosedaj smo razpisali naslednje teme:

1. Zakaj je zadržništvo tvorec miru in sprave med narodi?
2. Pravi zadrugar kupuje v svoji zadrugi vse za gotovino.
3. Zakaj se združujemo v zadruge?
4. Zakaj kupuje zaveden zadrugar vse svoje potrebščine v svoji zadrugi in to tudi tedaj, če so cene posameznim predmetom višje od cen v privatni trgovini?

Na ta vprašanja smo prejeli naslednje odgovore:

Ad 1. **Francé Melé, Ptuj.** Avtor izhaja iz dejstva, da je zadržništvo nastalo iz gospodarskih potreb. Tudi po-

četniki modernega zadržništva, t. j. ročdelski pionirji so se združili na tej osnovi.

Zelo pravilno poudarja avtor v svojih nadaljnjih izvajanjih ročdelsko načelo politične in verske nevtralnosti v okvirju zadržnega pokreta. Vsem ljudem je skupen gospodarski moment; s priznanjem svobodnega političnega in verskega udejstvovanja pa zadržništvo uči v teh dveh važnih ozirih enakost med poedinci in narodi. Tudi s svobodnim pristopanjem v zadruge dokumentira član to enakost: v zadrugah ni podrejenih in nadrejenih. Dоследno mora to veljati tudi za posamezne narode in države. Zadržništvo torej že po svojem osnovnem bistvu želi takih mednarodnih odnošajev, ki izključujejo vsak oborožen spopad.

Vprašanje je obdelano dobro, vendar nekoliko prekratko.

Ad 2. **Ing. Mlakar Jakob, Kranj.** Njegova razprava je kot najboljša in najbolj izčrpna priobčena v današnjem »Zadrugarju«.

Okršlar Joško, Ljubljana. — Navaja v bistvu pravilno vse glavne momente, ki govoré za to, da kupuj zavedni zadrugar svoje potrebščine v zadrugi za gotovino. Nekoliko razširjeno bi razpravo lahko priobčeli.

Živic Franc, Ljubljana. Za to razpravo velja v splošnem isto kot za prejšnjo.

Ad 3. **Ing. Mlakar Jakob, Kranj.** Kot k drugemu, nam je avtor tudi k tretjemu vprašanju poslal daljši in temeljito zasnovan odgovor, ki ga bomo po možnosti objavili.

Okršlar Joško, Ljubljana. Avtor razvija dobre misli in lahko ugotovimo, da je prodril v jedro vprašanja in podal pravičen odgovor.

Živic Franc, Ljubljana. Tudi s tem odgovorom smo zadovoljni, zlasti še z avtorjevo konstatacijo, da nam zadruga ne nudijo samo gmotnih koristi, temveč vzgajajo in oblikujejo zadrugarje v svobodne, značajne in samozavestne ljudi.

Pušljar Mirko, učiteljski abiturijent, Ljubljana, končuje svojo razpravo: »Kdor je za dvig človeštva, kdor želi mir, kdor hoče svoji domovini pravega gospodarskega, kulturnega in nacionalnega napredka, ta mora biti za združništvo«. Te misli je avtor obširneje razpredel z idejnega, socialnega, zgodovinskega in gospodarskega vidika.

V splošnem lahko rečemo, da so bili odgovori, ki smo jih prejeli na stavljena vprašanja, dobri, nekateri prav dobri. Na žalost pa moramo konstatirati, da nas je dosedanji odziv zelo razočaral; in upravičeno, saj sta med na tem mestu imenovanimi s svojimi prispevki zastopana samo dva člana naše nabavljalne zadruga!

ZADRUŽNIŠTVO V VEL. BRITANiji

Napredek nabavljalnih zadrug v Vel. Britaniji je tudi l. 1935. prav lep. Število zadrugarjev se je pomnožilo za 281.000, tako da je bilo v konsumnih zadrugah včlanjenih skupno 7.483.000 članov. Število združnih potrošačev znaša sedaj v Vel. Britaniji 15% vsega prebivalstva.

Dočim se je število članstva zvišalo, se je število zadrug vsled združitve manjših zadrug znižalo za 17 in znaša 1118. Od teh zadrug jih je 6 z

več kot 100.000 in 22 z več kot 50.000 člani.

Celotni promet konsumnih zadrug je dosegel 220.4 milijonov funtov šterlingov (f.š. = 240 Din) in izkazuje napram l. 1934. porast za f. 13.4 milijona. Kapital deležev znaša f. 135.7 milijonov; celotni kapital zadrug se je povečal za ca 6%. Čisti prebitek je znašal 21.9 milijonov ali 9.94%. Za propagandne namene so zadruga izdale f. 251.000 (nad 60 milijonov Din!).

Vse zadruga so imele 210.953 nastavljencev, ki so prejemale f. 27.6 milijonov plače.

SPOMINSKA KNJIGA

O POKOJNEM NIKOLI KALEMU

V septemberski številki »Zadrugarja« smo priobčili, da je tragično preminul odlični združni delavec Nikola Kalem. Njegova družina živi sedaj zadolžena v težkih gmotnih razmerah. Da pomaga družini, se je odločila železničarska kreditna in podpora zadruga v Sarajevu, da izda o pokojnem Nikoli spominsko knjigo, katere donos bi se uporabil za odplačilo dolga. Knjiga, formata 24 × 17 cm na 96 straneh, bo vsebovala članke najbolj znanih združnih delavcev iz državnega uslužbenstva in bo po nameri izdajateljev prava propagandna združna čitanka, okrašena z več slikami. Knjiga bo stala ca 8 Din.

Vabimo vse člane na naročilo te knjige. Z naročnino bodo pomagali sirotam prerano umrlega zadrugarja — idealista in se oddolžili spominu tega pravega združnega delavca in borca.

Naročila sprejema naša zadruga v Ljubljani. Naročnike prosimo, da nam navedejo, ali bodo plačali knjigo v gotovini ali naj se jim kupnina odtegne. Ker gre knjiga meseca januarja že v tisk in bi bratska zadruga v Sarajevu rada vedela število naročnikov, prosimo člane, da se nam prijavijo čimprej.

IZ UPRAVE

Naše prodajne cene

Mnogokrat se čuje kritika glede naše prodajne politike, češ, da je marsikateri artikel v zadrugi prav tako drag ali še dražji kot v privatni trgovini. Veliko je že bilo o tem debate na občnih zborih in na članskih sestankih. Vedno smo članstvu pojasnjevali način naše kalkulacije od nabave do prodajne cene. Kot vsaka trgovina smo tudi mi odvisni od zunanje trga. Članstvo živi še danes v veri, da uživa naša ustanova bog zna kake privilegije, kar pa ni res. Plačati moramo prevoz robe do skladišč, velike izdatke imamo za razvoz robe članom na progo; potem so davščine, užitnina. In davki, ki jih moramo plačevati, niso majhni. Režija mora biti prav tako krita. Izdatki za personal in drugi upravni stroški so veliki, čeprav jih skušamo vedno zniževati.

Zadruga ima tudi svoje obveze do članstva: treba izplačevati posmrtnine in podpore članstvu, treba prispevati za razna kulturna društva. Zadrugarji zahtevajo tudi svojo letno štednjo (blagajniški skonto), ki gre vsako leto v par milijonov. Te štednje bi člani drugod ne bili deležni. Odkar

obstoja naša zadruga, je iz tega naslova izplačala članom že ca 19,287.000 dinarjev!

Jasno je, da mora zadruga vse to upoštevati v svoji kalkulaciji in da mora kriti režijo in svoje obveze do članstva. Pribitek k nakupni ceni je pri nas ustaljen in ne moremo iti preko njega, ako hočemo zadrugi in članom dobro. Že lani smo dokazali, da član s štiričlansko družino mesečno prihrani najmanj 25 Din že pri nakupu samem, ako nakupi vso specerijo v zadrugi. Ni treba gledati na posamezen artikel, ako je njegova cena katerikrat ista kot zunaj; glejte na celotni mesečni efekt in prepričali se boste, da niste na izgubi. Zadruga ne sme po nepotrebem prodajati pod lastno ceno, ker mora vztrajati na zdravi in solidni bazi. Vedno smo pripravljene članom pravilnost naših izvajanj dokazati, še posebej razmerje naših prodajnih cen do prodajnih cen v privatnih trgovinah.

Zadrugarji! Zavedajte se slednjich, da mora biti zadruga močna. Le močna zadruga in jako združništvo bo moglo kljubovati privatnemu kapitalu in uresničevati svoje gospodarske in kulturne cilje.

IZ UREDNIŠTVA

Kdo izmed p. n. članstva nam lahko odstopi po en izvod »Zadružnega koledarja za l. 1927. in 1928.? Prosimo čimprejšnjega sporočila.

Vesele božične praznike in srečno novo leto!

Uredništvo

Uprava

Vsebinska: Japonec o združništvu (str. 353). Pravi zadrugar kupuje v svoji zadrugi vse za gotovino (str. 355). O zavarovalstvu (str. 359). — *Gospodarstvo:* Borbe v gospodarstvu (str. 362). Razvrednotenje denarja (str. 365). Zimska oskrba in krmljenje živine (str. 368). — *Gospodinjstvo:* Potrebe novo nastalega gospodinjstva (str. 370). — *Kuhinja:* Sezona svinjine in klobas (str. 373). O užitnosti rakov (str. 375). — *Leposlovje:* Stari pristan (str. 378). — *Zadružni vestnik:* Zadružna šola (str. 382). Zadružništvo v Vel. Britaniji, Spominska knjiga o pokojnem Nikoli Kalemu (str. 383). Iz uprave (str. 384).

Zadrugar izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Z., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Kredit

Člane, ki si nameravajo nakupiti večjo množino manufakture na kredit ali ki so napram zadrugi v plačilnih težkočah, prosimo, da se zglase pred nakupom v kreditni pisarni (Masarykova cesta, soba 11, I.nadstr.) v svrhu dogovora o višini kredita in o načinu odplačevanja.

To je nujno potrebno, da pospešimo poslovanje v manufakturni prodajalni in da preprečimo predolgo in zamudno čakanje članov na postrežbo.

Predhodni dogovor je priporočljiv posebno radi odplačevanja, da se razdele odplačila na enake in znosljive obroke.

Uvažujte to, ker je v Vašo korist in korist zadruge.

Naročila in reklamacije

Člane s proge naprošamo, da pošiljajo naročilne liste s knjižico kar v zaboju ali pa tako, da jih prejmemo istočasno z embalažo. Primeri se večkrat, da prejmemo naročila tedaj, ko je bila roba za dotično progo že odpremljena. V takih primerih bomo primorani zaračunati članom polno tovarnino. — Specielno prosimo ljubljanske in mariborske člane, da prilagajo k večjim naročilom mlevskih izdelkov sigurno platnene vrečice. Večjih količin robe ne moremo dajati v papirnate vrečice, ker se pri prenašanju rade trgajo ter nastanejo zaradi tega nepotrebne reklamacije. Če platnenih vrečic nimate, jih takoj nabavite v zadrugi.

Dalje prosimo člane, da priložijo vsaki eventuelni reklamaciji, ki jo je točno pojasniti, tudi originalni račun, ker s tem pospešite rešitev.

Krompir

Zadnji čas je, da se založite z njim preko zime. Kvaliteta je prvovrstna, cena nizka, prevoz pa bo mogoč le še kratek čas. Čim nastopi mraz, se bo cena krompirju dvignila; pošiljanje pa bo otežkočeno in bo šlo le na odgovornost člana.

Med

Zelo učinkovito in blagodejno sredstvo proti prehladu, davici, angini in obolenju na dihalnih organih je čaj z medom.

Med je najbolj redilno hranilo, ki pospešuje prebavo in ojačuje kri. Najmanjša količina medu koristi otroku več, kakor vsaka druga sladkarija. Zato dajte svojim otrokom medu!

Žarnice

Uvedli smo v prodajo »Dis«-žarnice, 220 Volt, vseh velikosti. Prodaja jih naš galanterijski oddelek v Ljubljani, glavni kolodvor.

Mleko

Članstvo iz Ljubljane opozarjamo na to, da naroča mleko v lastni združni mlekarni. Mleko je pristno, iz planinske moravške okolice.

Mleko se dostavlja v zgodnjih jutranjih urah članom na dom po ceni Din 2. — za liter.

Zadrugetarji naj bi se zavedali, da le zadružne mlekarne tišče cene mleku navzdol in da bi cene mleku takoj poskočile, če naša mlekarna preneha s prodajo mleka.

Esence za likerje:

vseh vrst prodajamo v steklenicah po 5 Din. Vsebina stekleničice zado-
stuje za 2 l dobrega likerja, ki si ga lahko sami pripravite doma. Liter
likerja Vas bo stal le ca. 25 Din. Navodila za izdelavo so nalepljena na
stekleničicah.

»Sted regulator«

Vam donaša na obrestih letno 250%. Prihranite si z njim najmanj 30%
kuriva ali Din 300— letno; ako ne verujete, vprašajte svojo sosedo, ki
Sted regulator že dolgo uporablja. Zadruga ima na zalogi vse velikosti
po nizkih cenah.

NABAVLJALNA ZADRUGA USLUŽBENCEV DRŽ. ŽELEZNIC, r. z. z o. z. V LJUBLJANI

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17, TELEFON ŠT. 2241 IN 2248

Prodajalne: { Ljubljana: { Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
Maribor: { Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061
Glavni kol., Aleksandrova cesta 42, telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 12

Obračunske cene veljavne od 17. decembra 1936 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
takoj ob prejemu blaga!

Mlevski izdelki

Moka Oga kg	3.—
„ Oga „	3.—
„ št. 2 „	2 80
„ št. 5 „	2 60
„ enotna „	2 75
„ ajdova „	4 25
„ koruzna „	1 80
„ krmilna „	1 70
„ ržena „	2 50
Otrobi, koruzni	1 10
„ pšenični debeli	1 50
„ „ drobni	1 30
Zdrob, makvanti	2 75
„ koruzni	2 25
„ pšenični	3 75

Testenine

Domače

Fidelini kg	6 25
Krpice „	6 25
Makaroni „	6 25
Polži „	6 25
Rezanci „	6 25
Špageti „	6 25
Zvezdice „	6 25

Jajčne

Makaroni kg	8 75
Polži „	8 75

Jajčne v kartonih

Makaroni kg	9 75
Špageti „	9 75
Jajnine vseh vrst	16 50
A. C. „ „	18 —

RIŽ

Carolina kg	11.—
Ia „	8.—
IIa „	7.—
IIIa „	6.—

Deželni pridelki

Čebula, domača kg	1 75
Čebula, pražena »Cepoc« . doza	6.—
Česenj kg	7.—
Fižol, cipro „	3 50
„ prepeličar „	3 25
„ II. „	2.—
Grah, zelen „	12.—
„ rumen „	5 50
Ješprenj „	3 50
Ješprenjček „	7.—
Kaša „	4.—
Koruzna, debela „	1 35
„ drobna „	1 85
Krompir „	0 90
Leča, domača „	5.—
Leča, Ia „	10.—
Piča za kure „	2.—
Ptičja hrana „	8.—
Zelje kislo v sodčkih	2 25
„ „ bruto za neto „	2.—

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia kg	13.—
Rozine, IIa „	11.—
Slive, suhe, bosanske	6 50
Fige, dalmatinske kg	5.—
„ v vencih „	7.—
Hruške suhe „	6.—
Lešniki, tolčeni kg	42.—

Limone kom.	0 75
Mak, plavi kg	14.—
Mandeljni, Ia kg	52.—
Orehi, celi „	6.—
Orehova jedra „	20.—
Pomaranče kom.	—.—
Rožiči, celi kg	6.—
Rožičeva moka „	5 50

Sladkor

Kocke kg	15 25
Šipa, drobna „	13 75
„ debela „	13 85
V prahu „	15 25
Bonboni „	25.—
„ Fourres, Ia „	40.—
„ „ IIa „	30.—
Bonboniere po velikosti . kom.	—.—
Kandis kg	23.—
Margo slad „	44.—
Šumeča limonada kom.	1.—
Obeski za božično drevo po izbiri.	—.—

Sol

Fina kg	4.—
Morska „	2 75
Namizna „	3.—

Kava

Perl kg	60.—
Portoriko „	76.—

Surova, Ia kg	62'—
„ IIa „	52'—
Viktoria „	48'—
Žgana „	71'50
„ Rio „	62'50
„ Special „	84'50
Hag, mali zav.	14'—
„ veliki „	27'—

Žitna kava

Ječmenova, slajena za-	
družna	11'—
Ječmenova, zadružna . . . „	7'50
Ržena, slajena, zadružna . „	12'—
Dr. Pirčeva „	12'—
Kneipp „	12'—
Proja kg	8'—
Žika „	13'—

Ostale kavine primesi

Cikorija Favorit kg	16'—
„ Franck „	17'—
„ kolinska „	16'50
Enrilo „	20'—
Figova kava kg	21'—
Redilna kava „	19'—

Mast

Mast Ia kg	18'—
„ v dozah doza	95'—
Ceres, bel in rumen . . kg	26'—
Čajno maslo Ia „	32'—
„ „ IIa „	28'—
Kuhano maslo „	25'—

Mesni izdelki

Carsko meso kg	*
Hrenovke kom.	2'—
Jezik, goveji kg	24'—
„ svinjski „	*
Kare brez kože „	*
„ s kožo „	*
Krače „	*
Kranjske klobase „	3'50
„ „ suhe „	—'—
Meso, prekajeno, vratina . „	*
Ocvirki „	*

Plečeta, cela kg	—'—
Prsni vršci „	*
Reberca, brez kože . . . „	*
Safalade kom.	2'—
Salama, jetrna kg	25'—
„ krakovska „	22'—
„ letna „	19'—
„ milanska „	50'—
„ mortadela „	—'—
„ navadna „	10'—
„ ogrska „	50'—
„ posebna „	20'—
„ tirolska „	21'—
Slanina, hamburška . . . „	*
„ krušna „	*
„ papricirana „	*
„ prekajena, deb. „	*
„ soljena „	*
„ tirolska „	—'—

Svinjske glave, brez kosti „	*
Svinjski parklji „	—'—
Šunka, domača „	*
„ „ kuhana „	*
„ praška „	*
„ zvita „	*
Želodec, nadevan, kuhan „	—'—
Tlačenka „	15'—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

Ribe — pastete

Polenovka, suha kg	22'—
Rusi kom.	1'—
Sardele, očiščene, v olju „	—'50
Sard. obr. s kaper., mala doza	4'—
„ „ „ „ velika „	8'—
Sardine „	30'—
„ „	8'50
„ „	6'50
„ „	5'50
„ „	3'50
„ kom.	1'50
Slaniki „	—'—
Tunina doza	16'—
Pašteta, jetrna „	5'—
„ sardelna „	6'—
Guljaž, goveji „	7'—
Vampi „	7'—

Delikatese

Citronat kg	100'—
Naš čaj zav.	6'—
Čaj v dozah doza	28'—
„ „ zavitkih zav.	4'—
„ „ „ „	7'50

Čaj v zavitkih zav.	9'—
„ „ „ „	17'—
„ brazilski Matec „	3'50
„ odprti kg	120'—

Čokolada à 1/4 kg tabl.	10'—
„ „ 1/10 „ „	4'50
„ „ 1/20 „ „	2'50
„ „ lešniki kom.	1'—
„ „ „ „ 1/10 „ tabl.	6'50
„ „ „ „ 1/8 „ „	12'—
„ „ mlečna „ 1/14 „ „	5'—
„ „ „ „ 1/7 „ „	10'—

Drobtine kg	6'—
Gorčica „	17'—
„ koz.	6'50

Jajca, štajerska, dnevna
cena

Na progo ali z loko pošiljkami jih ne moremo pošiljati.

Juhan, mali steki.	6'—
„ veliki „	12'—
„ na drobno dkg	1'—

Kaaba, redilna kava čok.	
okusa vel.zav.	14'—

Kaaba, redilna kava čok.	
okusa mal. „	7'—

Kakao, Ia kg	50'—
„ IIa „	40'—

Kaprni „	45'—
--------------------	------

Keks v zavitkih zav.	6'—
„ „ „ à 1 kg „	17'—
„ na drobno kg	17'—
„ v pločev. dozah doza	24'—

Kruh črn in bel štruca	2'—
Kumarce, kozarec od 12' - do 32'	

Kvargelni kom.	—'50
--------------------------	------

Kvas kg	38'—
-------------------	------

Maggi, mali stekl.	12'—
------------------------------	------

„ srednji „	18'75
-----------------------	-------

„ veliki „	31'50
----------------------	-------

„ na drobno dkg	1'60
---------------------------	------

„ kocke kom.	1'25
------------------------	------

Marmelada, jabolčna . . . kg	17'—
------------------------------	------

„ „ doza	
----------	--

à 1 kg „	20'—
--------------------	------

Marmelada, marelična . . „	29'—
----------------------------	------

„ „ doza	
----------	--

à 1 kg „	30'—
--------------------	------

Med, cvetlični „	19'—
----------------------------	------

„ ajdov „	16'—
---------------------	------

„ cvetlični, mali kozar. kom.	11'—
-------------------------------	------

„ „ vel. „ „	19'—
--------------	------

„ „ mali lonček „	1'50
-------------------	------

„ „ sred. „ „	4'—
---------------	-----

„ „ vel. „ „	7'—
--------------	-----

Desert šnite „	1'—
--------------------------	-----

Napolitanke, dolge . . . kom.	1'—
" " " " . . . zav.	15'—
Oblati "	15'—
Otroški piškoti "	15'—
Ovomaltine, mala . . . doza	10 50
" srednja "	24'—
" velika "	43'—
Paradižniki, 1/8 kg "	4'—
" 1/2 " "	9'—
Sir, Chalet, Ia kom.	3'—
" " Ila "	1 50
" " Ila škatl.	7'—
" emendolski, Ia kg	25'—
" Parmezan "	70'—
" stiški "	22'—
" trapistovski "	20'—
" liptavski "	25'—
Soda, jedilna "	20'—

Pudingi in peclni praški

Božanska jed zav.	5'—
Crtonin prašek za puding "	2 50
Čokoladne jedi "	4 20
Čokoladna krema "	3 50
Čokoladni prašek za puding "	2 80
Makronin prašek za puding "	4 20
Malinov prašek za puding "	2 50
Mandeljev prašek za puding "	2 50
Pecilni prašek "	1'—
Pripomoček za vkuhanje "	2'—
Rdeči zdrob "	3 50
Rumenilo "	1'—
Vanilijeva krema "	3'—
Vanilijin prašek za puding "	2 50
Vanilin sladkor "	1'—
Zmes za šartelj "	12'—

Dišave

Cimet, cel in zmlet . . . zav.	3'—
Ingver "	3'—
Janež "	2 50
Kamilce kg	30'—
Klinčki (žbice), celi in zmleti zav.	2 50
Korjander "	2 50
Kumna "	2 50
Lavorjevo listje "	1'—
" zrnje "	1'—
Majaron kg	64'—
Muškatov cvet zav.	3'—
Muškatovi orehi kom.	— 50
Paprika, huda zav.	3'—
" sladka "	3'—
Piment, cel in mlet "	2 50
Poper, " " " zav.	3'—

Vanilija v šibkah mala . kom.	1 75
" " " velika "	2 50
Žafran zav.	— 75

Tekočine

Kis za vlaganje l	3 25
" nav., dvojno močni . l	3 25
" vinski "	5'—
Olje, bučno "	—'—
" italijansko "	18'—
" namizno "	13'—
" olivno "	16'—
Francosko žganje, mala stekl.	10'—
" " srednja " "	24'—
" " velika " "	48'—
Brandy, à 0 171 "	—'—
" " 0 35 l "	30'—
" " 0 70 l "	47'—
Liker, Balkan, grenki . l	42'—
" " sladki "	42'—
" Pelinkovec "	37'—
" razni "	38'—
Rum Ia, à 1/2 l stekl.	34'—
" Ia, " 1 " "	58'—
" Ila, " 1/2 " "	22'—
Esenca za liker "	5'—
Rumova esenca "	8'—
Žganje, borovničar, à 1/2 l	24'—
" brinjevec, " 1/2 " "	18'—
" slivovka, " 1/2 " "	16'—
" tropinovec, " 1/2 " "	18'—
Žganje kumovica iz dvorskih vinogradov . . . l	30'—
Vino, belo, štajersko . . l	12'—
" eviček "	10'—
" belo, dalmatinsko "	8'—
" črno, " "	8'—
" Opolo "	8'—
" Prošek "	20'—
" Vermut "	26'—

Malinovec, à 1/2 l stekl.	13 50
" odprti kg	16'—
Malinov sok kg	6'—
Radenska voda 14/10 l stekl.	7'—
" " 1/2 l "	3 50
Rogaška voda 14/10 l "	7'—
" " Donati 1 l "	6 50
Grenka voda Fr. Jožefova "	11'—
" " Palma "	10'—

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit zav.	5'—
Hubertus, sivo kg	9 50
" navadno "	10 50
" terpentin "	12 50
Merima "	12'—
Sunlight zav.	2'—
Schicht, navadno kg	11 50
" terpentin "	13'—
Zlatorog, navadno "	10 50
" terpentin "	12 50

Pralni praški

»Ena«, milne luske . . . kg	30'—
»Henko« soda zav.	3'—
Lux "	4 50

Perion zav.	4 50
Persil "	6'—
Radion "	5 25
Snežinka "	4 50
»Tri« soda "	3'—
Ženska hvala "	2 50
Radost peris "	2 50
Teksil "	2 50

Druge potrebščine

Boda za pranje kg	2'—
Lux "	3 50
Boraks zav.	2 50
" caraki škatl.	5 75
Škrob ržev "	5'—
" " zav.	1 50
Plavilo v kockah "	2 50
Plavilni papir "	1 50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13'—
" " " vel. " "	14'—
Pralni stroji, pločev. mali " "	15'—
" " " vel. " "	17'—
Vrvi za perilo . . . 15 m	Cene po kvaliteti
" " " . . . 20 "	
" " " . . . 25 "	
" " " . . . 30 "	
" " " . . . 35 "	
" " " . . . 40 "	

Obešalniki za sušenje perila "	20'—
Štipalka za perilo kom.	— 25

Toaletni predmeti

Milo, Favorit kom.	8'—
" Glicerin "	5, 9
" kopalne mali "	—
" kopalne vel. "	12'—
" Ideal "	17'—
" Karbol "	4'—
" mandeljnovi "	6'—
" Marija "	10'—
" Olivia mali "	4'—
" " vel. "	7'—
" domače "	4'—
" Osiris "	6'—
" otroška "	8'—
" za roke "	4 50
" Speick "	10'—
" za britje Ia "	8'—
" " Ila "	3'—
Cimean, zobna krema tuba	6 50
Chlorodont, " " "	6 50
Doromat, " " "	8 50
Kalodont, " " "	6 50
Odol mala stekl.	22'—
" sred. "	35'—
" vel. "	65'—
Olje, orehovo, pristno "	10'—
Olje za solnčanje in masažo "	8'—
Ustna voda Cimean "	18'—
Kolonska voda mala " "	13'—
" " velika " "	24'—
Esenca za kolonsko vodo " "	16'—
Krema za kožo Cimean . doza	10'—
Krema za kožo Elida nočna tuba	13'—
Krema za kožo Elida dnevna " "	12'—

Nivea krema	doza	10'—
Uran "	doza	10'—
Parfum	stekl.	16'—
Puder Elida	škatl.	10'—
Vazelin "	doza	6'—
Šampon "	zav.	3'—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	škatl.	5'—
" "	"	7'—
" "	"	12'—
" rujava	"	5'—
" rumena	"	5'—
" bela	"	5'—
Mast za čevlje, črna	"	4'—
" " " rujava	"	4'—
Belin	zav.	2'—
Olje za mazanje podplatov	stekl.	8'—
Krtače za blato	kom.	4'—
" " mazanje	"	1'50
" " svetljenje	"	12
Vežalke, črne, kratke	par	1'25
" " srednje	"	1'50
" " dolge	"	1'50
" " rujave, kratke	"	1'—
" " srednje	"	1'50
" " dolge	"	1'50
" " usnjene, črne	"	2'—
" " rujave	"	2'—

Razno

Brusači	kom.	13'—
Celofan, papir	zav.	3'50
Čistilo za parkete	doza	10'—
" " "	"	20'—
Črnilo	stekl.	3'—
Flit	doza	16'—
"	"	29'—
" s škropilko	kart.	51'—
" škropilka	kom.	22'—
Grafit	"	—50
Hobby, prašek	zav.	5'—
Hranilniki	kom.	40'—
Kadilo	kg	30'—
Kladiva za meso	kom.	12'—
Kolesa moška, ponklj.	"	14'00'—
" " pokrom.	"	15'00'—
Kolesa damska, ponklj.	"	15'00'—
" " pokrom.	"	16'00'—
Krtače za obleko	"	16'—
" " parkete	"	27'—
" " ribanje	"	4'—
" " roke	"	2'50
" " " dvostr.	"	5'—
" " zobe, male	"	8'—
" " " velike	"	12'—
>Mali sadjar<	knjiga	5'—
>Mali vrtnar<	"	5'—
Metle, male	kom.	8'—
" " velike	"	11'50

Metlice, otroške	kom.	5'50
" " za obleko	"	6'—
" " posodo	"	1'50
Morska trava Ia	kg	4'—
Muholovci	kom.	0'75
Wagrobne lučke	kart.	10'—
" " v keram. lončkih	kom.	3'75
Močne lučke	škatl.	2'—
Obešalniki, mali	kom.	2'50
Olje za šivalne stroje	stekl.	4'—
Omela, bombažna	kom.	32'—
" mala	"	12'—
" za parkete	"	24'—
Ovinol	"	2'50
Pasta za peči	škatl.	3'—
Poharji, srednji	kom.	4'—
" " veliki	"	4'50
Poresniki	"	1'25
Pergament papir	pola	1'—
Pesek za email posodo	zav.	1'—
" " " "	"	1'50
" " " "	"	2'—
" " alum.	"	2'50
Pile, trioglate srednje	kom.	5'—
" " velike	"	5'50
" " plošnate, male	"	9'50
" " srednje	"	11'—
" " velike	"	13'—
Platnene vrečice, male	"	7'—
" " srednje	"	12'—
" " velike	"	16'—
Prašek za čiščenje oblek	zav.	10'—
" " " zlata in srebra	"	3'25
Prazne pušice	kom.	5, 10
Predpražniki Ia	"	14'50 do 49
" " IIa	"	10'—
" " IIIa (slama)	"	4'—
Prijatelj gospodinj (za šte- dlnik)	"	170'—
Šahljači, brez ročaja	"	12'—
" " z ročajem	"	15'—
Šidol	doza	5'50
Švitol	"	4'80
Šolnice, lesene	kom.	9'—
Štručnice, male	"	6'—
" " srednje	"	7'—
" " velike	"	8'—
Šukanec, bel, črn	"	"
št. 10—12	valj.	4'50
" " 16—36	"	3'50
" " 40—60	"	2'75
Sveče, dolge	zav.	6'—
" " "	kom.	1'10
" " kratke	zav.	6'—
" " "	kom.	—65
" " čudežne	kart.	1'50
" " božične	"	4'—
Švinčniki, navadni	"	1'50
" " tintni	"	3'50
Šivanke	zav.	1'50

Šmirkovo platno, belo	pola	1'50
" " sivo	"	2'—
Šparklet steklenice	kom.	150'—
" " patroni, polni	"	4'50
" " prazni	"	2'50

Med Regulator obroči:

160—220 mm	"	80'—
230—270 "	"	100'—
280—300 "	"	120'—

Med Regulator plošče:

18×12 col	"	150'—
21×12 "	"	160'—
24×12 "	"	170'—

Tepači, mali	"	8'—
" " srednji	"	13'—
" " veliki	"	18'—

Thermid stekl. in vložki po vel.

Umetno gnojilo kg 2'—

Vim zav. 2'50

Vžigalice zav. 10'—

" " " " škatl. 1'—

Zobotrebci zvez. 0'25

Žilice, navadne, jedilne kom. 3'—

" " kavne " 2'—

" alpaka, jedilne " 13'50

" " desertne " 12'—

" " kavne " 7'—

" " jed., krom. " 8'50-14

" " desertne " " 12'75

" " kavne " " 6-7'25

Vilice, navadne " 9—13

" alpaka " 13'50

" " kromirane " 7'50-14

Noži, navadni " 10—13

" alpaka " 23'—

" " kromirani " 15'75-27

Kurivo

Drva, bukova, cela

" " žagana

" mehka, v kolob.

Premog, trboveljski, kosovec

Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

—————

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kubinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla, žarnice itd.

—————

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.

Po dnevni ceni